

ΚΡΙΤΙΚΕΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ :

ΑΡ. 1

- Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑ :** *Ἡ κριτικὴ τῶν χειρογράφων
καὶ ἡ κριτικὴ τῶν ἐντύπων.*
- Μ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ :** *Ἡ σημερινὴ λογοτεχνία μας.*
- Μ. ΣΠΙΕΡΟΥ :** *Νέα μορφή ἀντίδρασης.*
- Θ. Ν. ΣΥΝΑΔΙΝΟΥ :** *Κωστής Νικολάου.*
- Α. ΦΑΝΤΑΖΗ :** *Ἐνας Κύπριος διαλεκτικὸς ποιητής.*
- Α. ΚΑΡΑΝΤΩΝΗ :** *«Οἱ Χαιρετισμοὶ τῆς Ἡλιογέννητης»*
- Μ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ :** *Ἡ ἀνάγκη μιᾶς σάλας ἐκδόσεων.*
- Σ. ΜΑΡΚΕΖΙΝΗ :** *Εἰς τὸ ἀστικὸν καθεστὼς
ἐπιβάλλονται παραχωρήσεις.*
- G. MAURIS :** *Πολιτικὴ ἐβλιουργία.*
- Μ. ΜΙΝΩΤΟΥ :** *Ἀπὸ τὴν Ἰταλικὴν φιλολογία.*
- ΘΕΑΤΡΙΚΟΥ :** *Τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο.*
- ΠΑΝΟΡΑΜΑ :** *Τὸ πρόγραμμά μας.— Νέα ἀπὸ παντοῦ.— Ἐπιθεώρηση τοῦ ξένου καὶ ἑλληνικοῦ τύπου.— Ἐνὴν ἐβλιουργία.— Νέες ἐκδόσεις.— Ἀλληλογραφία.*

ΕΤΟΣ Α'
ΑΠΡΙΛΗΣ 1932

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡ. 3.—

ΕΚΔΟΤΗΣ : Κ. ΖΕΡΙΓΓΑΣ

“ΔΕΛΤΙΟ ΚΡΙΤΙΚΗΣ”

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΕΛΕΓΧΟΥ

Γραφεία: Ευριπίδου 6—ΑΘΗΝΑ Τηλ. 21-754

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: Έσωτερικού Δρ. 30.—
Έξωτερικού σελ. 4.—

“DELTIΟ KRITIKIS”

EDITION MENSUELLE

Bureaux: Euripidou 6—Athènes—Tél. 21-754

Διαφημίσεις: Ολόκληρη σελίδα Δρ. 1000. Μισή
και τέταρτο αναλόγως.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Πέτρο Πεζόπουλο (Ένταυθα): Ο Strindberg γεννήθηκε στη Στοκχόλμη στα 1849. Πέθανε στα 1912.

Χαρίλαο Νικολόπουλο (Ένταυθα): Ο Χάινε ήταν πράγματι Έβραιος. Τα περισσότερα τραγούδια του, εκτός λίγες μπαλλάντες εθνικιστικές κ.τ.λ., είναι ερωτικά. Μετεφράσθη έλληνιστί απ' τον Άγγελο Βλάχο, τον Δόξα, τον Κουκούλα, τον Γενετό, τον Ραΐση κ.ά.

Νικόλαο Χιριτζόγλου (Σταμπούλ—Τουρκία): Άνθολογία έλλήνων ποιητών της τελευταίας πενταετίας, δέν έχει ακόμα έκδοσή.

Τάσσο Έκστάση (Λεμεσό—Κύπρου): Όταν εμβάσετε 100 δρ. στα γραφεία μας, θα σας αποστείλουμε όλα τα βιβλία που ζητάτε.

Γιώργο Λεωνίδα (Θεσσαλονίκη): Ο Μπέρνι (Berni), ήταν ποιητής, ιταλικής καταγωγής. Γεννήθηκε στα 1496 και πέθανε στα 1536. Έγραψε το περίφημο «Κυνήγι του Έρωτος». Τα «μπερνεσκο»—Ιδιόρρυθμη μορφή ποιήματος—προήλθαν απ' αυτόν.

Κόσταν Ανδριτσόπουλο (Πάτρα): Λακισμός σημαίνει την φυσιολατρική ποίηση. Μπολλάντα είναι ποίημα αφηγηματικό, με χαρακτηριστικό ιδίως γνώρισμα τις επαναλήψεις. Τραγούδια δέν δημοσιεύουμε.

Χρ. Πενιχρό (Κάιρο—Αίγυπτος): Αν ή μελέτη σας είναι καλογραμμένη, στείλετέ την, πιθανόν να δημοσιευθή.

Μάριο Γουναρόπουλο (Θεσσαλονίκη): Ο Μπενουά (Benoit) διηγηματογράφος και μυθιστοριογράφος, είναι Γάλλος και γεννήθηκε το 1886. Έγραψε το «Καινίξμαρ», «την Άτλαντίδα» το «Γιά τον Δόν Κάρο» κ.ά. Επίσης εξέδωσε και δυο ποιητικές συλλογές, χωρίς όμως έπιτυχία.

Όν. Λουκίδη (Ένταυθα): Ο σουρεαλισμός είναι μια νεώτερη τεχνοτροπία στη ζωγραφική. Συνίσταται δε στο να ζωγραφίζεις, χωρίς να λαμβάνεις υπ' όψιν σου τη λογική. Α. χ. μπορείς να παρastiσης ένα άλογο να πετά, ένα δέντρο να χορεύη κ.τ.λ. άρκει, φυσικά, όλ' αυτά να υπεύθουν σε κάποια ανώτερη συμβολική πνοή, πού θα διέπη τον πίνακά σου.

Κόστα Μαραγκό (Ένταυθα): Μην κάνετε τον κόπο να μάς σταλείτε διηγήματα. Όπως βλέπετε καταχωρούμε μόνο κριτική-φιλολογία.

Μιχ. Μπαρτάλη (Ένταυθα): Η Σεσίλ Σορέλ είναι Γαλλίς ήθοποιός του δραματικού θεάτρου, έταίρος της Γαλλικής Κομωδίας. Η Σάρα Μπερνάρ γεννήθηκε στο Παρίσι, το 1844 και πέθανε το 1923. Την πρώτη της εμφάνιση την έκανε με την «Ιφιγένεια», ανεπιτυχώς. Έπεβλήθη όταν υπεδύθη τον ρόλο του . . . Ζαννέτου στον «Διαβάτη» του Φρανσουά Κοπτέ. Η Γαβριέλλα Ρομπίν παίζει τώρα μόνο στο θέατρο.

Σ' όλες τις άλλες έπιστολές πού πήραμε, θ' απαντήσουμε στο προσεχές μας τεύχος.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ:

Αναγγέλλουμε δυο βιβλία μάς στέλλονται σε δυο αντίτυπα και κριτικά-ρουμε δυο κατά την αντίληψή μας, το αξίζουν.

Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕ: Ο Νικηφόρος βυζαντινό διήγημα, σχ. 80, σελ. 133. Δρ. 25.—

Χ. ΠΥΡΠΑΣΣΟΥ: Φιλικά και Φιλιμένα ποιήματα, σχ. 80, σελ. 16 Δρ. 10.—

Α. ΔΑΡΑΚΗ: Από τη φύση προς το Θεό, σχ. 80, σελ. 80. Δρ. 35.—

ΣΤ. ΧΙΛΙΔΑΚΗ: Άριστοτέλης Βαλαωρίτης, σχ. 80 σελ. 48 Δρ. 12.—

Γ. ΘΕΟΤΟΚΑ: Έμπρός στο κοινωνικό πρόβλημα, σχ. 80, σελ. 61. Δρ. 20.—

ΚΑΙΝΟΥΡΙΑ ΕΡΓΑ

Αυτό το μήνα βγαίνει το πρώτο μέρος από τις «Στροφές στην Άθήνα του μέλλοντος» του Χρίστου Τσακάλια.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Maxime Nemo, Jnlot, Cosse de Rève pag. 188—12 fr. Edition Rieder
Francis Ambrière: La vie secrète des Grands Magasins—12 fr. Edition de la Librairie Ernest Flammarion.

T. Tribly. Deux coeurs. — 12 fr. Edition Flammarion.

Victor Margueritte. Aristide Briand. — 12 fr. Edition Flammarion.

H. R. Knickerbocher: Commerce rouge. — U.R.S.S. contre Europe. — Μετάφρ. από το Άγγλικό υπό Alice Cuénoud.

Sinclair Lewis. — Coups de Pompe gratis. fr. 15.

Marcel Pagnol. Pirouettes 12 fr.

Edmond Sée. Le mouvement dramatique 1930—1931. 12 fr.

ΠΡΟΣΕΧΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

— Ο Πάολ Σουνταί, ή κριτική και το μυθιστόρημα.

— Φρουντισμός.

— Ρομαίν Ρολλάν.

— Γρηγόριος Ξενόπολλος

— Μια Δογροτεχνία άγνωστη στην Ελλάδα.

— Η «Σελάροθενη».

— Οι νεοθεατρικές κατευθύνσεις.

— Το «Έθνικό Θέατρο» και ή εποχή μας.

— Επιδάλλεται ή ίδρυση «Έθνικού Μελωδράματος» ή όχι; Μια διαφωτιστική καμπάνια.

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΕΝΤΥΠΩΝ

"Όπως και έξω, έτσι και στην Ελλάδα, ο εκπαιδευτικός κλάδος αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά φαινόμενα της κριτικής. Μπορούμε μάλιστα να πούμε πως οι κριτικοί που στρατολογούνται από τις τάξεις των εκπαιδευτικών, αποτελούν — ανεξάρτητα από τις ατομικές γνώμες του καθενός — μιὰ τόσο συμπαγή και ενιαία μάζα μέσα στο σώμα της κριτικής, ώστε κατορθώνουν να επιβάλλουν εν μέρει τις δικές τους μεθόδους και το δικό τους τρόπο του σκέπτεσθαι και στους άλλους κριτικούς. Έτσι, τουλάχιστον, προσπαθώ να εξηγήσω πως ως τα τώρα δεν έγινε από την κριτική — που τόσο αγαπάει να διακρίνει, να ταξινομεί — μιὰ διάκριση ολοφάνερη σε όποιον πλησιάζει άπροκατάλητος τα θέματα αυτά: έννοια τη διάκριση της κριτικής των χειρογράφων από την κριτική των έντυπων.

Ο εκπαιδευτικός που θα πιάσει στα χέρια του να κρίνει ένα πρωτότυπο έργο είτε μιὰ μετάφραση, δέ βρίσκεται άπαράσκευος γι' αυτή την εργασία: στο σχολείο πολλές φορές ως τώρα έπαιξε τις ένδεσεις ή τα θέματα των μαθητών του, και μ' ένα κόκκινο μολύβι στο χέρι σημάδευε τα λάθη τους, τα μέρη που ήθελεν διορθώσει, τα μέρη που έπρεπε να λείψουν καθώς και κείνα που έδειχναν τη γένεση του ταλέντου κάτω από το παιδικό το γράψιμο. Η εργασία λοιπόν που έχει να κάνει του φανερώνεται πιο δύσκολη βέβαια από κείνη που συνήθισε ως τώρα μόνον έξω από το σχολείο, και με το μολύβι στο χέρι, σύμφωνα με τις ικανότητες και τις γνώσεις που έχει, θα βοηθήσει τα λάθη του, τις άρετες του και θα το βαθμολογήσει. Η πράξη του δεν πρέπει να μ'ας ξενίσει: έτσι κάνουν πάντα οι άνθρωποι μπροστά σε κάθε καινούργιο και άγνωστο: το συσχετίζουν με τα παλαιότερά τους, τα γνωστά. Και είπα ακόμη αρχίζοντας γιατί νομίζω ότι δεν πρέπει να μ'ας ξενίσει το ότι ή διασφαλική αυτή μέθοδος μετεπήδησε μέσα στην κριτική γενικά και την κατέκτησε σχεδόν έξ ολοκλήρου, ιδίως στην Ελλάδα, όπου άυτοτελής πνευματική παράδοση έξω από το δικό κύκλο της παιδείας δεν έδημιουργήθηκε ως τα τώρα. Οι εκπαιδευτικοί έδωσαν τον τόνο στην κριτική, και ο κόσμος των γραμμάτων μετεβλήθη — εξαίρεσεις πάντα υπάρχουν — σε μιὰ μεγάλη σχολική τάξη, όπου ο δάσκαλος αφήνοντας κάποτε το μολύβι άρπάζει το χάρακα για να τιμωρήσει τα πιο άπειθαρχα μαθητοΐδια.

Και τώρα, αφού εξηγήσαμε τη γένεση της μεθόδου αυτής — καθώς τη βλέπω εγώ —, ως προσπαθήσουμε να κρίνουμε την ορθότητά της. Κι' αφήνοντας τη σύγκριση με τη ζωή του σχολείου, ως θυμηθούμε το πλήθος των ανέκδοτων έργων που περνούν, μ'έναν τρόπο ή μ'έναν άλλο, από τα χέρια του κάθε κριτικού. Θα βεβαιωθούμε έτσι πως ή διάκριση των δυο κριτικών που έθεσα θεωρητικά στο τίτλο του άρθρου μου, έχει και ούσιαστικό περιεχόμενο και μπορεί να δοκιμασθή στην πράξη.

Ο άνθρωπος, ο ποιητής, ο λογογράφος που θα μ'ας φέρη το ανέκδοτο του έργο για να το κρίνουμε φιλικά, για να του πούμε δηλαδή τη γνώμη μας επάνω σ' αυτό, έχει συνήθως σκοπό να το δημοσιεύσει άργά ή γρήγορα. Ποιά θα είναι ή στάση μας απέναντί του; Νομίζω ότι όφείλουμε να ξαντλήσουμε όλη μας την αυστηρότητα και όλο μας τον κόπο για να βρούμε εκεί μέσα όσα σφάλματα, όσες έλλείψεις είμαστε εις θέσιν να διακρίνουμε, και να τις υποδείξουμε χωρίς καμμιά έπιείκεια. Κάθε μας διατομή, κάθε υποχώρηση που θα κάνουμε είτε από τεμπελιά είτε από ευγένεια, θα έσημαι πως είμαστε ανάξιοι της εμπιστοσύνης που θα's έδειξε ο συγγραφέας, φανερώνοντάς μας το πιο πολύτιμο πετράδι του θησαυρού του, εκείνο που είναι ακόμη, για τους άλλους άφανέροστο, με την έλπιδα να τον βοηθήσουμε να το κάνει καλύτερο. Και δεν είναι μοναχά αυτό: μιὰ άνώτερη σκοπιμότης επίσης μ'ας υποδεικνύει την αυστηρότητα της κρίσεως: έφ' όσον, με κάποιο τρόπο, πιστεύουμε στην ορθότητα των αντιλήψεών μας και των γούστων μας, συμφέρον μας είναι χρέος μας είναι να επιδιώξουμε, το λογοτέχνημα που περνάει από τα χέρια μας να γίνει όσον το δυνατόν πιο σύμφωνο μ' αυτά. Αν κρίνουμε ακόμη πως δεν πρέπει να δημοσιευθή, δεν θα διατάσουμε να το πούμε.

Δεύτερη πράξη: το βιβλίο κυκλοφορήσει: ο συγγραφέας του μ'ας το στέλνει για να το κρίνουμε. Ποιά θα είναι ή στάση μας μπροστά του; Είναι φανερό πως ή έκτιμηση του, ή έκδοσή του έδημιούργησε ένα τετελεσμένο γεγονός. Το βιβλίο υπάρχει έξω στην αγορά, πουλιέται, χαρίζεται και, είτε το πωνήσουμε είτε το κατηγορήσουμε (ας μη γελιώμαστε πάνω σ' αυτό), θα διαβασθή και θα έχη μιὰ Χ επίδραση επάνω στους άναγνώστες του. Δεν μπορούμε πια να το «διορθώσουμε» (σε εισαγωγικά, γιατί ή διορθωση αυτή θα είναι υποκειμενική), δεν μπορούμε πια καμμιά ισχύ επάνω του. Η κριτική μας, για να έχη ακόμη κάποια σκοπιμότητα, θα πρέπει ν' αλλάξει μεθόδους και σκοπό. Δέ θα στρέφεται πια προς τον συγγραφέα, αφού τίποτε δεν μπορεί πια να κάνει προς την κατεύθυνση αυτή, παρά θα στρέφεται προς τους άναγνώστες. Δέ ο' αναζητήση τα σφάλματα και τις έλλείψεις αφού δεν έχει τρόπο να τα θεραπεύσει, μ'αντιθέτως θα αναζητήση τις άρετες και τις άξίες του έργου, θα τις αναδείξει και θα τις υποδείξει στους άναγνώστες του, ώστε να μπορέσουν έτσι — όσο περνάει από το χέρι μας και από το μυαλό μας — να βρουν όφέλεια και από ένα μέτρο και από ένα κακό ακόμη έργο. Αυτά, βέβαια προκειμένου πάντα για την κριτική της λογοτεχνίας και όχι την κριτική των ιδεών ή την επισημοτική των όποιων ο σκοπός είναι άλλος.

Τόση είναι ή πίστη μου στις άρχές που εκθέτω εδώ, (ας μου συγχωρηθώ να μιλήσω για μένα, γιατί επάνω του κανείς έφαρμάζει τις θεωρίες του), ώστε μου έχει συμβή κι' όλας, περισσότερο από μιὰ φορά, κουβεντιάζοντας μ' ένα συγγραφέα για τον όποιο είχα γράψει με τρόπο έντελώς έπαινετικό, να του ανακοινώσω πολλές διαφωνίες μου σε

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΜΑΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ «ΕΡΓΑΣΙΑΣ»

Η «Εργασία», είχε την καλή έμπνευση να κινή μιαν έρευνα για τη σύγχρονη Έλληνική λογοτεχνία. Ζήτησε λοιπόν και δημοσίευσε σε σειρά φύλλων τις γνώμες αρκετών ακαδημαϊκών, καθηγητών και λογοτεχνών.

Εκτιμούμε την καλή διάθεση της «Εργασίας», μα δε μπορούμε να παραβλέψουμε τη δυσμενή έναντιόν των νέων προκατάληψη, με την οποία έθεσε τα ερωτήματά της. Μιά τέτοια έρευνα προϋποθέτει βέβαια μιαν αντικειμενική κι ανεπηρέαστη μελέτη. Η «Εργασία», όμως έθεσε από την αρχή τη βάση πώς ή σημερινή λογοτεχνική μας κίνηση δεν παρουσιάζει το ενδιαφέρον που είχε η προηγούμενη, πώς νέα ταλέντα δε φαίνονται και πώς ούτε όμοιοι δημιουργοί υπάρχουν σήμερα, ούτε νέοι με θιασικές ελπίδες σοβαρής εξέλιξης.

Η προϋπόθεση αυτή ήταν άδικη, γιατί έδωσε από την αρχή στην έρευνα μιαν όρισμένη γραμμή, που τη δέσμευσε και την περιώρισε, αντί να την άφριση, όπως έπρεπε, ελεύθερη κι ανεπηρέαστη.

τικά με το έργο του, διαφωνίες που δε θα σκεπτόμουν ποτέ να διατυπώσω μέσα στην κριτική μου. Γιατί αν υπάρχει ένα επαγγελματικό χρέος μέσα σε κάθε μας δουλειά, αυτό νομίζω πως είναι το επαγγελματικό χρέος του κριτικού. Άλλως π.ο' αυτό το άρθρο, διατύπωση άπλως δυο κανόνες σύμφωνα με τους όποιους νομίζω ότι ο κριτικός μπορεί ν' αποδώσει το μέξιμυμ της ενεργείας του πολυλαπλές έξαιρέσεις στον κανόνα, βγαίνουν άπ' εσθίας από την πράξη. Έδω, μιιά κακή γλάσσα θα μās παρηγοούσε πως συχνά οι Εύρωπαιοι κριτικοί—δεν ξέρω για τους Έλληνες συναδέλφους τους— άκολουθούν την εκ διαμέτρου αντίθετη μέθοδο: εύκολοι μπροστά στο χειρόγραφο και την ιδιωτική συνομιλία, άνακτούν όλη τους την άστηρότητα μπροστά στο πιστήριο και τη γραπτή διατύπωση των ιδεών τους. Μά δεν ήρθαμε εδώ να κακογλωσσέψουμε, παρά να κουβεντιάσουμε, και το κάτω κάτω, δε μās ενδιαφέρει το τι γίνεται στην Εύρώπη...

Κάποτε ο Σατωμπριάν, σ' ένα άρθρο του που το κατέστησε περίφημο ο Β. Ούγκώ, έπρότεινε στους κριτικούς να έγκαταλείψουν «τη μικρή και εύκολη κριτική των έλατοματών για τη μεγάλη και δύσκολη κριτική των άρετών». Ο Σατωμπριάν, συγγραφέας ο ίδιος δημιουργικός και πρωτοπόρος, που έτράβηξε πολλά από την «κριτική των έλατοματών» ήταν φυσικό να θέλει να την έξολοθρεύσει και να την αντικαταστήσει με την «κριτική των άρετών» που τόσο ταίριαζε στο έμπνευσμένο είδος του. Άλλά έμεις, θαρρώ πως θα κάνουμε καλά να κρατήσουμε παράλληλα και τους δύο τρόπους της κριτικής, έξ ίσου γόνιμους και έξ ίσου χρήσιμους—άν δεν γελιέμαι.— φυλάγοντας όμως την πρόση για την κρίση των χειρογράφων και τη δεύτερη για την κρίση των έντύπων. Να έγκαταστήσουμε δίπλα στην «κριτική των έλατοματών» εκείνο που ο κ Τριφωντέ όνόμισε κάποτε με πολλή έπιτυχία, έμπνεόμενος άκριβώς από την πρόταση του Σατωμπριάν, την κριτική των συγγραφέων.

K. Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ

«Επειτα κι' ένα άλλο: όλα τα πρόσωπα, που ζήτησε τη γνώμη τους, όσο σεβαστά κι' αν είναι, άνήκουν όλα στην προηγούμενη γενεά, σ' εκείνη άκριβώς που τη συγκρίνει με την τωρινή. Γιατί τάχα να μη ζήτηση και τη γνώμη νέων κριτικών, άναγνωρισμένων πιά, όπως ο Άλκης Θούλος, ο Κλέων Παράσχος, ο Τέλλος Άνρας, ο Πέτρος Χάρης, ο Κουκούλας, ο Κοτζιούλας, ο Θεοτοκάς, ο Λημναός κι' άλλοι; Επειδή τάχα ήταν νέοι, κι' αν ζητούσε τη γνώμη τους, θ' άποταλούσε και μονάχα αυτό μιιά ζωντανή απόδειξη έναντιόν των προϋποθέσεων της;

Έτσι ή έρευνα παρουσιάζεται μονόπλευρη και χωρίς τ' άπαραίτητα στοιχεία της άμεροληψίας κι' αντικειμενικότητας που θάπρεπε νάχη. Δεν είναι λοιπόν περιεργο πώς (έκτός από λίγες έξαιρέσεις), το γενικό πνεύμα των γνώμων που δημοσιεύτηκαν ήταν σύμφωνο με τις προϋποθέσεις της «Εργασίας», ένα πνεύμα δηλαδή άπαισιοδοξίας για τη σημερινή λογοτεχνική παραγωγή και την πιθανή της εξέλιξη.

Εκείνο, που ποροισιάζουν όλοι, άλλοι με σκληρή ειρωνεία κι' άλλοι με συγκινητική άπελπισία, ως εκδήλωση μιιάς πνευματικής κατάπτωσης, είναι ή «ύπερπαραγωγή», των νέων.

Μά είναι τάχα κατάπτωση μιιά τέτοια άρθρον παραγωγή, ή είναι το αντίθετο, ή ζωντανή εκδήλωση μιιάς βαθειάς έσωτερικής όρμης, το πηγαίο άνάβλυσμα των ζωντανών χυμών που κυκλοφορούν μέσα στους νέους όργανισμούς;

Δε φτάνει πειιά, πραγματικά, ένα μηνιαίο περιοδικό, ένα έτήσιο ήμερολόγιο, ένα βιβλίο κάπου - κάπου, δε φτάνει ένα καφενείο, για να χωρέση την ελληνική διάνοηση, όπως τότε. Εξερίλισε, άπλώθηκε τώρα σ' ένα σωρό περιοδικά, σ' έναν όγκο βιβλίων, γέμισε την Άθήνα, τις έλληνικές έπαρχίες, τις έλληνικές παροικίες του έξωτερικού. Δεν είναι πια πέντε-δέκα άνθρωποι, είναι ένας κόσμος όλοκληρος μιιά όλόκληρη γενεά, που διανοείται, που δονίζεται από έναν παλμό, που έξωτερικεύει τον πνευματικό και ψυχικό της κόσμο με όποια μέσα μπορεί.

Είναι αυτό κατάπτωση ή είναι όργανισμός και ζωτικότητα;

Μας λένε όμως πως ή ύπερπαραγωγή αυτή είναι μιιά νόνα ποσοτική και πο' ποιοτικά δεν έχει να δείξει παρά χαλάρωση και μείωση (κατά τους έπεικότερους), πνευματική στείροτητα και πλήρη διανοητική άποτελμάτωση (κατά τους άστηρότερους).

Άφορισμοί βαρειοί, που θάπρεπε βέβαια να στηρίζονται σ' ένα αίτιολογικό, νάχουν μιιά σοβαρή, θεική έξηγηση πάνω σε ποιιά στατιστική, σε ποιιά σύγκριση, σε ποιιά μελέτη βασίστηκαν. Κι' όμως κανείς (έκτός από τον κ. Γληνό που κάνει μιιά πρόχειρη σύγκριση που καταλήγει ύπερ των νέων), δε μās δίνει τις άπαραίτητες αυτές έξηγήσεις, δε μās γνωρίζει τα στοιχεία και τις προϋποθέσεις μιιάς τέτοιας καταδικαστικής άπόφασης.

Άπό συγκατάβαση μονάχα δέχονται ν' άναγνωρίσουν κάποια «έλαφροντικά» και μιλούν για το λιγόχρονο διάστημα της ελεύθερης ζωής του έθνους, για την έλευρη ευνόικη άναγνωστικού κοινού, για την παγκόσμια μεταπολεμική κρίση. Μερικοί άλλοι, πειό ευνόικοι, έκπράζουν μ' έπεικεια τη συμπάθειά τους και βασίζουν τις έλπίδες τους στα νεόκτιστα σχολεία, άπ' όπου μιιά μέρα θα βγη ή νέα άξια διανοούμενη γενεά.

Πως ή νέα γενεά θα είναι πειό άξια από τη σημερινή, το έλπίζουμε, το πιστεύουμε όλοι, γιατί αυτό είναι ένας νόμος φυσικός. Μά πως ή σημερινή γενεά έχει καθυστερήσει από την προηγούμενη, πως παρουσιάζει μιιά παρακμή, δεν το πιστεύουμε.

Υπάρχει βέβαια ή «σοβούρα», μα δεν όπηρεσε τάχα και πρωτίστως, δεν είναι φυσικό να όπηρεσει. Κι' αν τώρα είναι περισότερη, δεν είναι το άναπόφευκτο καταστάλαγμα μιιάς τόσο εύρειας, τόσο γενικής προσπάθειας, όπως ή ση-

μηρινή; Και δὲν εἶναι αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ σοφοῦσα ποῦ γίνε-
ται πάντα τὸ προζύμι, ποῦ προκαλεῖ τὴ ζύμωση, τὴν ἐξέλι-
ξη, τὴν ὀριμότητα; Γιατὶ λοιπὸν παίρνουν γιὰ μέτρο συγ-
κριτικὸ τὴν ἀρχὴ κι' ὄχι τὸ ἀποτέλεσμα;

Δοκιμάσαμε ν' ἀνακαλύψουμε μέσα στις συνεντεύξεις
ποῦ δημοσιεύτηκαν, τίς ἀποδείξεις, τὰ ἐπιχειρήματα, τίς
δικαιολογίες αὐτῆς τῆς γνώμης. Δὲν ὑπάρχουν παρὰ δύο
μονάχα: 1) πὸς οἱ νέοι δὲν ἐμμένονται ἀπὸ ἀνώτερα, εὐρύ-
τερα ἰδανικά και 2) δὲν παρουσιάζουν καμμιά "ἰδιοπρο-
σωπία".

Τὸ ἐπιχείρημα πὸς οἱ νέοι δὲν ἔχουν εὐρύτερα ἰδανικά
εἶναι ὀλίγελα περίεργο. "Ἄν ἐννοοῦν μ' αὐτὸ πὸς ἡ λογο-
τεχνικὴ παραγωγή τῶν νέων ἔπρεπε νὰ εἶναι φυλλάδες προ-
παγανδιστικῆς γιὰ τὴ Μεγάλῃ Ἰδέᾳ (ὅπως θέλει ὁ κ. Ἀδα-
μαντίου), γιὰ τὴ Βαλκανικὴ Ὀμοσπονδία (ὅπως ζητᾷ ὁ κ. Πα-
παναστασίου), ἢ γιὰ τὸν κομμουνισμό (ὅπως ἀφίνει νὰ φα-
νῆ ὁ κ. Γληνός), αὐτὸ ἴδιαν μιὰ τέλεια παραγωγὴ τῆς
Τέχνης. Ἄν ὅμως, ὅπως πιστεύουμε, ζητοῦν μέσα στὴν
πνευματικὴ παραγωγή τὴ δόνηση τῶν ἀνησυχιῶν τῆς σύγ-
χρονης ἀνθρώπινης ψυχῆς, τὴν ἀπήχηση τῶν κοινωνικῶν
ρευμάτων, τὴν πνοὴ τῶν ἀνθρωπιστικῶν ἰδεωδῶν. Ὅλ' αὐτὰ
ἔδω ἀκριβῶς θὰ τὰ βροῦν, στὰ ἔργα τῶν νέων, ποῦ σχεδὸν
ὅλα ἔχουν αὐτὴ τὴν πλατύτερη ἀνθρώπινη πνοή, αὐτὸν τὸν
βαθῆ-ερω ἰδεαλιστικὸ παλμό (ἀντιπολεμικὰ ἔργα Μυριθίλλης,
Βενέζη, Στρατὴ Λούκα, ἔργα Βασίλη Δασκαλάκη, Ἑλλης
Δασκαλάκη, Πέτρου Πικροῦ, Ν. Κατηφόρη, Τεύκρου Ἀν-
θιά).

Ὅσο γιὰ τὴν ἰδιοπροσωπία ποῦ ζητοῦν ἀπὸ τοὺς νέους
σὰν ἓνα ἀπαραίτητο στοιχεῖο διανοητικῆς ἀνωτερότητας,
τὶ ἐννοοῦν μ' αὐτὸ: Ἰδιοπροσωπία μορφῆς, ὕψους; Καὶ δὲν
πῶχουν αὐτὸ οἱ νέοι; Μὰ γι' αὐτὸ ἴσα-ἴσα ἄρχισαν κι' ὅ-
λας νὰ τοὺς κατηγοροῦν. Δὲ χτυπήθηκαν ὁ Καστανάκης, ὁ
Βεῖνόγλου κι' ἄλλοι γιὰ τὸ περίτεχνο, τὸ διαζομητικὸ
τοῦς ὕψος, γιὰ τὴν ἰδιότυπη μορφή τῆς γλώσσας καὶ τῆς
φράσης τοῦς; Προχτές ἀκόμα δὲ χτυπήθηκε ὁ Βενέζης γιὰ
τίς ἀπρόοπτες, τίς τοιμηρές του εἰκόνας;

Χωρὶς νὰ θέλουμε νὰ συζητήσουμε ἂν αὐτοῦ τοῦ εἶδους
ἡ ἰδιοπροσωπία (ποῦ μπορεῖ πολλές φορὲς νὰ φτάσῃ σὲ
φαναχτερὰ μιχλιμπίδια κι' ἐξεζητημένα στολισματα) εἶναι
πλεονέκτημα ἢ μειονεκτημα μπροστὰ σ' ἓνα λιτό, κλασσικὸ
ὕψος, οἱ περισσότεροι νέοι τὴν ἔχουν (Μυριθίλλης, Δασκα-
λάκης, Κόντογλου, Μεσολογγίτης κι' ἄλλοι).

Κ' ἐνῶ πρὶν λίγα χρόνια ἐπικρατοῦσε τὸ γνωστὸ σχολα-
στικὸ ὕψος τῶν ἀτέλειωτων μακαρονισθῶν φράσεων καὶ
τῆς περιπλοκῆς στρουφνῆς διατύπωσης, τῶρα οἱ νέοι ὅλοι,
καθ' ἓνας βεβαία μὲ κάποια ἀτομικὴ ἀπόχρωση (μεγάλῃ ἢ
μικρῇ), ἔχουν ἓνα κοινὸ νέο ὕψος, τὸ ὕψος τῆς ἀπλῆς ἔκφρα-
σης, τῆς καθαρῆς διατύπωσης, τῆς διανοῦς ἐννοίας. Δὲν
εἶναι τάχα αὐτὸ ἡ καλλίτερη κ' ἡ ἀληθινότερη ἰδιοπροσωπία,
ποῦ δὲ χαρακτηρίζεῖ μονάχα ἓνα ἄτομο, παρὰ μιὰ γενεά;

"Ἄν πάλι πρόκειται γιὰ ἰδιοπροσωπία οὐσίας, περιοχο-
μένου, ἐμμένεισης, νομίζουμε πὸς τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ εἶναι
ἀκριβῶς ὑπὲρ τῶν νέων.

Εἶναι γεγονὸς ἀναμφισβήτητο πὸς τὰ τελευταῖα χρό-
νια ἡ ἑλληνικὴ λογοτεχνία βγήκε ἀπὸ τὸ στενὸ πλαίσιο τῆς
ἡθογραφίας καὶ ἀπλόθηκε στοὺς εὐρύτερους ὀρίζοντες τῆς
ψυχολογίας. Τὰ ὄρια τῆς σιάνης καὶ τοῦ χωριοῦ, ποῦ χάρ-
σιζαν γύρω ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ διανόηση ἕναν κύκλο περιο-
ρισμένο κι' ἀσφυκτικὸ, ἔπεσαν, καὶ τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα
μῆκε σ' ἓνα νέο στάδιο, ἀνοιχτὸ καὶ φωτεινὸ, τὸ στάδιο
μῆς πλατειᾶς καὶ βαθειᾶς ἐνατένισης τῆς ἀνθρώπινης ψυ-
χῆς καὶ τῶν κοινωνικῶν ἐκδηλώσεων.

"Ἄν ἐξαιρέση κανεὶς τὰ πολὺ λίγα παραδείγματα μὲ γό-
ποιο ψυχολογικὸ καὶ κοινωνικὸ περιεχόμενο ποῦ μπορεῖ νὰ
παρασιῶσῃ ἡ παλαιὰ λογοτεχνικὴ παραγωγή μας, ἡ ἄλλη
παραγωγή τῶν παλαιῶν μπορεῖ νάχη τὴν ὁμορφὴ μυρουδιά
τοῦ θυμαριοῦ, μπορεῖ ν' ἀπήχῃ τὴ γλυκεῖα φλογέρα τοῦ βο-
σκοῦ, μπορεῖ ν' ἀποδίδῃ τὴν εἰδυλλιακὴ ζωὴ τοῦ χωριοῦ,
μὰ δὲν ἔχει τὸ ἀνθρώπινο. Κι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ἀνθρώπινο,
αὐτὸ τὸ κοίταγμα τῆς ζωῆς τὸ πλατὺ, τὸ βαθύ, τὸ ψυχολο-
γικὸ, τὸ ἔχουν ὅλα σχεδὸν τὰ ἔργα τῶν νέων.

Χρειαζόνται τάχα κι' ὀνόματα; Θὰ μπορούσαμε ν' ἀρα-
διάσουμε ἓνα σωρὸ, γνωστὰ καὶ διαλεχτὰ, μὰ ὁ σκοπὸς δὲν
εἶναι νὰ συντάξουμε ὀνομαστικὸ κατάλογο τῶν νέων λογο-
τεχνῶν. Ἐκτός λοιπὸν ἀπ' ὅσα ἀναφέραμε παραπάνω, περιο-
ρίζομαστε νὰ σημειώσουμε λίγα μονάχα, ὅσα θυμούμαστε
τὴν στιγμὴν αὐτὴ, χωρὶς καμμιά κατάταξη κι' ἐπιλογή: Μα-
ρία Πολυδούρη, Καστωτάκης, Λιλή Ἰακωβίδη, Γ. Παναγιω-
τόπουλος, Σπύρος Παναγιωτόπουλος, Μπουφίδης, Ρίτα
Μπουμπή, Τερζάκης, Κοσμῆς Πολίτης, Ξεφλούδας, Λιλή
Ποιουνιστῆ, Τσουκαλάς, Σοφία Μαυροειδῆ, Μπόγρης, Ἰωαν-
νόπουλος, Φρέρης. Προχτές ἀκόμα ἓνα νέο ὄνομα: Ἡδὴ
Κοΰγια, ποῦ τὴν παρουσιάζει σὰ "μεγάλῃ ποιήτρια" ποῖς
νομιζετε; ἢ ἴδια ἢ Ἐργασία".

Παραλείψαμε βέβαια ἀρκετὰ, ποῦ μᾶς ξεφεύγουν αὐτὴ
τὴ στιγμὴ (ὄχι παρεξηγήσεις γιὰ τὸ Θεό!) κι' ἀποφύγαμε
ἀκόμα ν' ἀναφέρουμε ὀνόματα κάπως παλαιότερα (ἂν καὶ
θὰ μπορούσαν νὰ τὰ διεκδικήσουν πιὸ πολὺ οἱ νέοι), καθὼς
καὶ ὀνόματα ἀπὸ τοὺς πολὺ νεότερους, ποῦ παρουσιάστηκαν
τῶρα τελευταῖα μὲ νέα δύναμη κι' ὀρμη. Ὅπως εἴ-
παμε ὅμως, σκοπὸς δὲν εἶναι τὰ ὀνόματα, μὰ ἡ δια-
πίστωση τῆς πραγματικότητος, καὶ γι' αὐτὸ εἶναι ἀρκετὰ
ὅσα ἀναφέραμε.

Κι' ὅμως, αὐτὴ τὴ σοβαρὴ, τὴν ἱστορικὴ καμπὴ τῆς
λογοτεχνίας μας, ποῦ δὲν ἦταν μονάχα ἡ ἀρχὴ μιᾶς ὀριμα-
ντικότητας ἐξέλιξης, μὰ ἀποτελεῖ καὶ μονάχη τῆς μιᾶς ἀξιώ-
λογη προοδο, κανεὶς ἀπ' ὅσους μίλησαν στὴν Ἐργασία
δὲν τὴν πρόσεξε, κανεὶς δὲν τῆς ἔδωσε τὴ σημασία ποῦ
πραγματικὰ ἔχει.

Πὸς λοιπὸν χτυποῦν τὴν παραγωγή τῶν νέων γιὰ ἑλ-
λειψη ἐκείνων ἀκριβῶς ποῦ ἔχει; Τῆς ἐξήγησῃ μᾶς τὴν δί-
νον οἱ ἴδιοι σὲ στιγμῆς μᾶς υπερέφανης εὐλιχρίνειας; δὲν
τοὺς διαβάξουν. Πολυάσχολοι ὅπως εἶναι ὅλοι τοὺς (καθέ-
νας μ' ἓνα σωρὸ ἐπαγγέλματα κι' ἀσχολίες), ποῦ νὰ βροῦν
καιρὸ νὰ διαβάσουν τοὺς νέους; Κι' ὅμως δὲν δυσκολεύον-
ται ν' ἀποφανθοῦν μὲ τὴν κατηγορηματικότητα πάνω σ'
ἓνα τέτοιο ζήτημα, ποῦ ἴσα-ἴσα προϋποθέτει μιὰ προσε-
χτικὴ καὶ σ' σημασιακὴ παρακολούθησῃ καὶ μελέτῃ τῆς πα-
ραγωγῆς τῶν νέων.

Τὸ συμπέρασμα; Τὸ συμπέρασμα εἶναι αὐτὸ: ἡ Ἐρ-
γασία ἀδίκησε τοὺς νέους μὲ τὴ μεροληπτικὴ καὶ μονό-
πλευρῃ ἔρευνά τῆς. Μ' ὅλες τῆς ἀποσιωδῶδες καὶ καταδικα-
στικῆς γνώμης ποῦ ἀκούστηκαν, εἶναι γεγονὸς ἀναμφισβή-
τητο πὸς χαλάρωση, κατάρπωση, στείρωσῃ πνευματικῇ
δὲν ὑπάρχει. Ὑπάρχει ὄργασμός, ὀρμη, ζοτικότητα, κίνη-
ση. Ἄν δὲν προζώρησε πολὺ σὲ ὕψος ἡ σύγχρονη λογο-
τεχνία μας, προζώρησε σὲ πλάτος. Δὲν εἶναι πιά ἓνας στε-
νος κύκλος λίγων προσώπων. Εἶναι μιὰ γενεὰ ὀλόκληρη.
Μῆκε μέσα στὸ μυαλό, μέσα στὴν ψυχὴ τῆς Φυλῆς, ποῦ
διανοεῖται μὲ ἀίσθανετα βαθύτερα, πλατύτερα ἀπὸ πρῶτα.

Κι' ὅταν συλλογιστῇ κανεὶς πὸς ἡ βλάστησῃ αὐτὴ πα-
ρουσιῶσθηκε μέσα στὴν κρύα χειμωνιά τῆς μεταπολεμικῆς
ἐποχῆς, πάνω στὸ ἄγονο ἔδαφος τῆς τραχειᾶς σημερινῆς
ζωῆς, θὰ καταλάβῃ τὴ σημασία τῆς καὶ θὰ νοιώσῃ ἀπὸ
τῶρα τὴ γλυκεῖα μυρουδιά τῆς ἀνοιχῆς ποῦ πλησιάζει.

ΑΝΤΙΚΡΙΤΙΚΗ

ΝΕΑ ΜΟΡΦΗ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ

Δέν είναι μόνον τὰ βιβλία πού ἀσχολοῦνται μὲ τὰ κοινοτικά προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας πού ἐνδιαφέρουν τὸν μελετητὴ τῶν σύγχρονων πνευματικῶν ρευμάτων, σημασία ἔχουν κι' οἱ κριτικές πού γίνονται στὰ ἔργα αὐτά, ἐκφράζουν, γιὰ τοὺς τρίτους, τὸν ἀντίτυπο ὀρισμένον ἰδεῶν. Οἱ κριτικές μοιάζουν στὸ σφιγμὸ, ἔχουν τὴν εὐπάθειά του, ὁ τόνος τους, τὸ περιεχόμενό τους, προδίδουν τὴν κάθε ἀνώμαλη ζήτηση, πρέπει κι' αὐτὰ νὰ ἐξετασθοῦν καὶ νὰ μελετηθοῦν.

Ἀπὸ τίς κριτικές πού ἔγιναν ὡς τώρα στὸ καινούργιο βιβλίον τοῦ κ. Θεοτοκά, ἰδιαίτερη σημασία δίδω στις ἀποψεις πού τίς προάλλες ἐξέφρασε στὴν «Πολιτεία» ὁ κ. Κ. Θ. Δημαρᾶς. Χάριν στὸν κ. Δημαρᾶ καὶ στὸν κ. Παπατοῶνη ἡ σύγχρονη ἑλληνικὴ κριτικὴ πλουτίστηκε μὲ νέες θέσεις. Ὡς τὰ τώρα ἡ ἀντιμαρξιστικὴ φιλολογικὴ κριτικὴ καὶ κριτικὴ ἰδεῶν, ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα, βασιζότανε σὲ καθαρὰ οἰσθητικὰ ἀρχές ἢ ἀναχωροῦσε ἀπὸ ὀρισμένες ἠθικὰς ἀξίες. Ὅλοι οἱ κριτικοὶ μας κι' ὅσοι λογοτέχνη ἀσχολήθηκαν κατὰ διάφορα διαστήματα μὲ τὴν κριτικὴ ἐκτιμῶσαν πάντοτε ἀπὸ προϋποθέσεις καθαρὰς τέχνης ἢ ἀπὸ ἠθικὰς ἀντιλήψεις πού ἔχουν κατ' αὐτοὺς βασικὴ σημασία καὶ στὴν τέχνη ἀκόμη — ὅπως π.χ. ἡ ἰδέα τοῦ ἔθνους, τοῦ λαοῦ, τῆς ἀγνότητος, τοῦ ἠρωτισμοῦ κ.τ.ρ. Ὅλα τὰ ἔργα τῆς μεταπολεμικῆς ἐποχῆς κρίνονται — ἐκτός ἀν' ὁ κριτικὸς τους λέγεται Βάρναλης, ὁ μόνος πού ἀναχωρεῖ ἀπὸ καθαρὰ κομμουνιστικὰς θέσεις — ἢ μὲ τὸ δίλημμα ειλικρινεία — ψευτιά (ὁ Α καλλιτέχνης εἶναι ειλικρινὴς ἢ καλός, ὁ Β. ἀνελικρινὴς ἢ κακός) ἢ μὲ τὸ σχῆμα ὠφέλιμο — περιττό — ἢ τέχνη εἶνε περιττὴ ἔλεγε ὁ Οὐάιλντ.

Τώρα μὰς παρουσιάζεται μιὰ νέα θεση. Δὲ πού εἶναι εὐκόλο νὰ καθορισθῶ πῶς εἶνε οἱ καλλιτεχνικὲς τῆς προϋποθέσεις. Περιμῆνο ἀπὸ τοὺς κ. κ. Δημαρᾶ καὶ Παπατοῶνη κάπως ἐκτενέστερες ἀναλύσεις πρὶν ἐκφράσω γνώμη — ἀλλὰ στὸ πεδίο τῶν ἰδεῶν οἱ κύριοι αὐτοὶ ἀρκετὰ σαφῶς διατυμωρίζουν τίς πεποιθήσεις των ὥστε νὰ μὴν εἶναι δύσκολο νὰ ἀντιληφθῇ ὁ καθ' ἑνας ἀπὸ μᾶς τίς θεολογικὰς τῶν ἀποψεις. Δέν εἶμαι ἀπὸ κείνους πού θά στουροκοπιῶνταν μὲ ἐκπληξίαν γιὰ μιὰ τέτοια τάση τῆς ἐποχῆς μας. Τὸ ἴδιον πάντοτε ἀποροῦσα πῶς θεσηκεντικὲς ἀντιλήψεις δέν ἐτροβήσαν στὸν τόπο μας περισσότερο διανοούμενους νέους, ἀποροῦσα πῶς ἕνας πραγματισμὸς ἢ ἕνας κριτικισμὸς ἐξακολουθοῦσε ἔτσι νὰ εἶναι τὸ μόνον σχεδὸν φιλοσοφικὸ φρόντο τῆς ἀντίδρασης. Σὲ ἐποχὴ ὅπου ἡ ἀστικὴ τάξη χάνει τὴν αὐτοπεποιθησί της, δὲ πιστεύει στὰ πεπραγμένα της, εἶναι φυσικὸ ἢ ψυχολογικὴ κατάσταση πού δημιουργεῖται ἀπὸ αὐτὲς τίς ἀντικειμενικὰς συνθηκὰς, νὰ γυρθεῖ ἰκανοποίησι σὲ νέες ἰδεολογικὰς λύσεις. Σήμερον ὅπου ἡ κρίσις ἀναγκάζει τοὺς ἀστούς νὰ ἐρευνῶν τὰ κοινωνικά φαινόμενα, τὸ σύνθημα «ἡ τέχνη γιὰ τὴν τέχνη» δέν ἀντοποκρίνεται στίς αἰσθητικὰς ἀνάγκας τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἐξ ἄλλου ὁ κλονισμὸς πού ὑφίσταται ἀπὸ τίς ἀδιάνοπτες ἀποτυχίες του ὁ ἀτομικισμὸς, ἀναγκάζει τοὺς ἀνθρώπους, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τάξεις, νὰ ζητοῦν ἀντιατομιστικὰς λύσεις. Γιὰ τοὺς ἀστούς μοιραῖο ἐπακόλουθον τοῦ ἀναιντιβιντουαλισμοῦ εἶναι καὶ ἡ ἀποτυχία ὅλων τῶν ἄξιων πού, κατὰ τίς ἀντιλήψεις τους, ἐκάνονίζαν τὴ ζωὴ αὐτοῦ τοῦ αἵματου. Καὶ μαζί μὲ τὴ πτώση τῆς θεωρίας τῆς βουλήσεως ἔχασε σημασία καὶ τὸ ἠθικὸ πρόβλημα, τὸ πρόβλημα τοῦ φέρεσθαι. Ἡ ἠθικὴ γενικὰ ὑποχωρεῖ μπροστὰ στὴ μεταφυσικὴ. Οἱ ἰσχυρὲς ἀτομικότητες, Ναπολεὼν καὶ Γκαίτε, οἱ μεγάλοι μυθικοὶ ἦρωες, Μάνφρεντ, Φάουστ καὶ Ζαχαρούστρας δέν ἔχουν καμιά ψυχικὴ συγγένεια μὲ τὴν ἐποχὴ μας. Ὁ ἦρωας τοῦ Καρλαὺλ πέθανε, κ' οἱ σύγχρονοι ἦρωες ὅταν δέν ἀποχρηστοῦν φαίνονται νὰ ἠτῶνται ἀπὸ τὴν καταπληκτικὴν ὀρμὴν τῶν οικονομικῶν δυνάμεων πού τὰ συμπαρασύρουν ὅλα. Μοιραῖα λοιπὸν τὰ φαινετότερα

μυαλὰ τῆς ἀστικῆς τάξης στρέφονται πρὸς ἀντιατομιστικὰς ἀρχὰς ζωῆς. Ὅπως κι' ἐμεῖς, οἱ μαρξιστὲς, ἔτσι κι' αὐτοὶ δέν μποροῦν νὰ ὑμῆσουν δημοκρατικούς θεσμούς καὶ φιλελεύθερες πνευματικὰς ἀξίες πού ὑποστηρίζουν μερικὸι καθυστερημένοι διανοούμενοι. Ἡ καθαρὰ ἀρνητικὴ αὐτὴ ὁμοιότητά μας σταματᾷ ἐδῶ, ἐνῶ ἐμεῖς ἀποκρούομε τὸν φιλελευθερισμὸν βασιζόμενοι στὴν ἐξέλιξη τῶν κοινωνικῶν νόμων, ἐνῶ ἐμεῖς ἐν ὀνόματι μιᾶς πραγματικῆς ἐλευθερίας πολεμοῦμε τὸν κοινοβουλευτισμὸν, ἐνῶ γιὰ τὸ καλὸ ὁλοκληρῆς τῆς ἀνθρωπότητος ζητοῦμε τὴν ἄνοδο τοῦ προλεταριάτου στὴν ἀρχή, ἐνῶ χτυποῦμε καὶ καταγγελοῦμε τὸν ψευτοουμανισμὸ τῆς ἀστικῆς τάξης, προβαλλόντες τὸ ἰδανικὸ τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας, ἢ ἀντίδραση παρουσιάζει γιὰ νὰ ἀντικαταστήσει τοὺς δημοκρατικὸς θεσμούς τὸ ἰδανικὸ μιᾶς θεοκρατίας.

Κατ' αὐτοὺς, ὁ ἀνθρώπος πρὶν ὅπ' ὅλα πρέπει νὰ εἶνε θεοφοβούμενος, ἐάν εἶναι ἠθικὸς ἢ ἀνῆθικος δέν ἔχει πῶς καμιά σημασία, ἢ ἠθικὴ ὑποχωρεῖ μπροστὰ στὴ μεταφυσικὴ, ὁ ἀνθρώπος μπροστὰ τὸ Θεῷ. Παραδέχομαι πῶς γιὰ ἐνανν νέο πού δέν τολμᾷ νὰ εἶναι μαρξιστὴς καὶ ὅμως θέλει ἀκόμα νὰ σκεπτεῖ στὴν ἐποχὴ μας μόνον ὁ δρόμος τῆς καθαρᾶς μεταφυσικῆς τοῦ μένει ἀνοιχτός. Ἀνάμεσα σ' ἕνα κλονιζόμενον κόσμον ὁμολογῶ πῶς μόνον οἱ σφιχτὲς καὶ πολυδουλεμένες ἀρχὰς τῆς καθολικῆς διδασχῆς δίδουν γιὰ βσαντισμένους ψυχὰς μιὰ εἰκόνα κάποιας πνευματικῆς ἀσφάλειας. Ἀλλὰ εἶμαι πολὺ ποτισμένος μὲ ἄλλους τρόπους σκέψης γιὰ νὰ μπορῶ νὰ δεχθῶ ἐγὼ ὁ ἴδιος πνευματικὴ ζωὴ χωρὶς νὰ ἐξετάζω τὴν κοινωνικὴν κατάσταση πού δημιουργεῖται ἀπὸ τίς ἰδέες. Ἀπὸ τὴ γῆ πηγάζουν οἱ πνευματικὲς μας δοξασίες. Ἀλλὰ αὐτὸ δέν μὲ ἐμποδίζει, ὅταν οἰσθάνουμαι πῶς ἔχω ἀρκετὴ ἡρεμία νὰ κρίνω τὰ ἔργα καὶ τίς σκέψεις τῶν ἀντιπάλων. νὰ ὁμολογήσω πῶς ὁ δρόμος τῆς καθαρᾶς μεταφυσικῆς εἶναι ὁ μόνος πού μπορεῖ νὰ ἰκανοποιήσῃ ἕναν ἔξυλινο νέο ἀστό. Δὲ χρειάζεται μεγάλη φιλοσοφία νὰ καταλάβῃ κανεὶς πῶς ἐπαναστάσεις καὶ μεγάλοι κλονισμοὶ κινδυνεύουν ἀπὸ στιγμήν σὲ στιγμήν νὰ ἀνατρέψουν τὸ ὑπάρχον κοινωνικὸ καθεστῶς. Γιὰ αὐτοὺς πού μιὰ τόσο ριζικὴ μεταβολὴ δέν προσφέρει τίποτε, εἶναι μιὰ κάποια παρηγοριά νὰ φαντάζονται κόσμους ἄλλους, οὐράνιους, ὅπου τίποτα δέν ἀλλάζει. Οἱ ὀπδοὶ αὐτῶν τῶν θεωριῶν μποροῦν νὰ πεθάνουν ἡσυχῶν, ἐπειδὴ ὁ δικὸς τους κόσμος δέν ἀνετρέπει τί θά κάνουν μετὰ θάνατον πολὺ ὀλίγο μ' ἐνδιαφέρει — ἢ γῆ πορεῖ ν' ἀλλάξῃ, ἄλλῃ τάξῃ νὰ κυβερνᾷ, αὐτοὶ θά περνοῦν ἀδιάφοροι ἀνάμεσά μας μὲ τὸ μυαλὸ τους καὶ τὴ καρδίαν τους στυῶς νάρητες τῶν ὀλιγων ἐκκλησιῶν ὅπου θά συγκεντρώνονται πῶς, ὅπου ἴσως περαστικά μπουῖνε κι' ἐμεῖς, καμιά φορὰ γιὰ νὰ τοὺς δοῦμε, ὅπως πηγαίνουμε σὲ προϊστορικὸ μουσεῖο γιὰ νὰ κοιτάζουμε ἕνα κομμάτι μαμμουθ.

Τὰ πολιτικὰ συμπεράσματα πού βγαίνουν ἀπὸ μιὰ τέτοια ὁλοκληρωτικὴ ἄρνησις εἶναι πῶς οἱ ὀπαδοὶ αὐτῆς τῆς θρησκείας ἐξ ἴσου δυνάτῃ ἀντιπαθῶν τὸ σημερινὸ καθεστῶς καὶ τὸν κομμουνισμὸν, καὶ δὲν θά κάνουν τίποτε γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ἀστικὴν τάξιν (αὐτὸ λένε!). Ἄν ὑπάρχει μιὰ μορφὴ κοινωνικῆς ζωῆς πού θά ἤθελαν νὰ ἐπαναφέρουν αὐτὴ θάταν ἡ θεοκρατία τοῦ Μεσαίωνα. Τὴν εὐτυχιωμένη αὐτὴ ἐποχὴ ὅπου ὑπῆρχε ἡ ἰερά ἐξέταση, ὅπως λέει περὶ τοῦ ὀμίτητος κ. Παπατοῶνη. Γιὰ τὸν κ. Δημαρᾶ οἱ κομμουνιστὲς δέν εἶναι χειρότεροι ἀπὸ τοὺς ἀστούς, εἶναι μονο πῶς ειλικρινεῖς, ἀλλὰ ἡ ειλικρινεία εἶναι κατὰ τόσο δευτερευον, ἀνάξιον λόγον πρᾶγμα!

Οἱ ἀντιλήψεις τῶν δυο αὐτῶν κριτικῶν στὴν τέχνη εἶναι περίεργες, ἀσύλληπτες γιὰ τὸ ταπεινὸ μας μυαλὸ, ὅπως ἡ ἔννοια τοῦ τρισυπόστατου, κατ' ἐφερον καὶ θαυμάζον μαζί, τὴν ἀπολογία τοῦ Σωκράτη τοῦ Βάρναλη, τὰ ποιήματα τοῦ Ἐλιγιά, τὸν Γρουπέρη, τὸν Κωσάκη καὶ τὸν Παπαντωνίου. — (Ὁ Κύριε πολλὰ τὰ θαυμάτῃ σου!).

Δέν πρέπει νὰ νομίζει ὁ ἀναγνώστης πῶς οὐτὲς οἱ νεοκαθολικὲς ἢ νεοορθόδοξες τάσεις (τοῖς ἄραγες ἐπιπέτῃ προσημῶν) εἶναι σύμφωνες μὲ τὴν θεσηκεντικὴν γρημικὴν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀρθρογράφου τῆς Ἑστίας κ. Ἀμίλκα Ἀλεβιζάτου, κάθε ἄλλο, ἀντιβαί-

νον στην προτεσταντική γραμμή που ακολουθεί η ελληνική εκκλησία, συμφωνεί αυτή με την αγγλόφιλο πολιτική του κράτους. Αλλά τίποτα δεν μας εμποδίζει να πιστέψουμε πως όταν μιλά στροφή προς την καθολική εκκλησία θα φαίνεται σκόπιμη στους Έλληνες ιεράρχες, οι ίδιες του κ. Δημαρά να βρουν απήχηση.

Έως ότου ένας από τους δυο (ο κ. Δημαράς ή ο κ. Παπατούνης) ή τρίτος τις μάζες εκθέσει κατά πιο ουστηματικό τρόπο τις γενικές τους φιλοσοφικές ιδέες, αρχοίμα να βγάλω μερικά συμπέρασματα από την κριτική που ο κ. Δημαράς έκανε στο βιβλίο του κ. Θεοτοκά. Έχει συνοψίσει τα κύρια σημεία των αντίρροπών του στις σύγχρονες πνευματικές αξίες. Αντιτάσσει πρώτα απ' όλα μια θεοκρατική κοινωνία σε μια κοινωνία που στηρίζεται σε ανθρώπινες δυνάμεις μόνο, ζητάει να εγκαταλείψουμε τον δρόμο της Αναγέννησης που ακολουθούμε, δρόμο που μας οδηγεί από καταστροφή σε καταστροφή—κι αυτό από την εποχή του Ιησού αιώνα. Ένω στον Μεσαίωνα όλα ήταν καλά, υπήρχε τότε θαυμάσια τέχνη, ή γοτθική, και όχι κακή μίμηση των αρχαίων, ή φιλοσοφία είναι υποταγμένη σε θείες εντολές, αντί της κεφαλαιοκρατικής μεθόδου που διαίρει κεφάλαιον και εργασία, υπήρχε βιοτεχνία, είχανε τότε, στο Μεσαίωνα, ουσιαστική δικαιοσύνη που απέβλεπε στη σωτηρία του ανθρώπου, αντί της πίστης στον άνθρωπο είχανε την πίστη στο Θεό.

Και αν ακόμα παραδεχθώ για μια στιγμή πως όλα αυτά είναι σωστά, καλά και όγια, πάλι μου γεννιέται η απορία πως μια κοινωνία τόσο τέλεια, με τόσο θαυμαστή δικαιοσύνη άλλαξε, και μεταβλήθηκε στην κοινωνία της Αναγέννησης. Τούδναντίον, θα έπρεπε όλες οι κοινωνικές δυνάμεις να αγωνίζονται να υπερασπίσουν το ανεχτίμητο αγαθό που τους έβγαλε, έπρεπε αντί να πολεμούνται μεταξύ τους φεουδάρχες βασιλείς και ιερείς, κύριοι και δούλοι, όλοι να προσεύχονται μέρα νύχτα, ειλογοώντας το Θεό πως έκανε τη γη Παράδεισο. Κι όμως η ιστορία μας διδάσκει πως το αντίθετο συνέβαινε, πόλεμοι ατέλειωτοι και μαζικοί ως το Βυζάντιο και την Ιερουσαλήμ εξασθένησαν την Αυτική Ευρώπη. Κι αν ως τότε άκομα θυμιάζονται υψηλές εκκλησίες που οργίζουν τους ούρανοσ των καθολικών χωριών, αυτό δεν αποδεικνύει πως ήταν τότες ευτυχημένοι οι άνθρωποι. Κι εγώ θαυμάζω πολύ τη Γοτθική τέχνη, κι έμένα ο Ράσιν μ' έπηρέασε στις αισθητικές μου αντίληψεις, αλλά αυτός δεν είναι λόγος αρκετός να με κάνει να νοστολογώ την περίοδο που έκαιοντο ζωντανόι στις πλατείες των ναών κακόμοιροι άνθρωποι.

Ο Μεσαίωνας έφυγε και δεν πρόκειται να επανέλθει ούτε θεία άρωγή—ή επιστροφή του είναι ένα όνειρο που καλλιέργει όσοι επιμένουν να ερευνούν τα κοινωνικά φαινόμενα με ένα αθάνατο μεταφυσικό τρόπο. Σε μας τοβς μαρξιστές ο Μεσαίωνας όπωσ όλες οι προασμένες εποχές εξετάζονται σύμφωνα με τη μορφή που είχε τότε ή πάλι των τάξεων. Κάτου απ' αυτό το πρίσμα ο Μεσαίωνας φαίνεται σαν κάτι έντελως διάφορο, ό θεοκρατισμός του παρουσάζεται από μια εξιδανικευση της κοινωνικής ζωής με τις διαφάσεις της σε αυτοκράτορες και βασιλείς και φεουδάρχες, με δούλους στο ένα άκρο και Πάπα στο άλλο. Ο ήξντατος δυαδισμός που χωρίζει το επήγειον του ούρανού είναι μια ιδανική λύση των διαφορών που τυραννούν τοβς φεουδάρχες, συγχρόνως άρχοντες και άπλοι υπαρκτάι ισχυροτέρων ευγενών και εκκλησιαστικόν άρχων. Και ό αυτός άόπορος άκόμα γνωρίζει τον δυαδισμόν αυτόν, πρό πάντων όταν ο Πάπας λέγεται Ιννοκέντιος ό Γ'. Και ό Πάπας μοιρως όποτάσεται στο Χριστό. Ο άνώτατος άρχων επί της γης είναι άπλος δούλος προσητό στις μεταφυσικές άρχές.

Λοιπόν ή κοινωνία αυτή έπέρασε, ήρθε άλλη με τοβς δικούς της διχασμούς, με πνευματική ζωή που είχε τα καλά της και τα δυσάρεστά της, κι αυτή περνάει, άλλη τάξη προγγάτων κυοφορείται. Εμπρός λοιπόν για το αύριο αυτό κι όχι για το χτες, όλες οι δυνάμεις μας, όλη ή νεότητά μας. Όλοι οι άγωνες μας για ένα καλύτερο αύριο κι όχι το νεκρό παρελθόν.

Μ. ΣΠΙΕΡΟΣ

ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΚΩΣΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Δεν θέλω, σήμερα τουλάχιστον, να εξετάσω τους λόγους που άνάγκασαν τον κ. Κωστή Νικολάου ν' αποχωρήσει πρώτον από το Ώδειο Άθηνών. Μου φαίνεται όμως, πως το ίδρυμα αυτό, το βαρύνει κάποια κατάσταση σαν αυτή που βάραινε άλλοτε την οικογένεια των Λαβδαζιδών. Καλλιτέχνης περιομπής να μη μπορεί να κατασταλάξει μέσα σ' αυτό.

Κανέναν, βέβαια, καλής πίστης συζητητής δεν θα μπορούσε ν' άρνηθή την σπουδαιότητα της συμβουλής του Ώδειού της όδου Πειραιώς στην καθόλου μουσική μόρφωση του τόπου μας. Θυμάμαι μάλιστα, πως κάποτε σε μια διάλεξη μου—τό έχω και γραμμένο αυτό— υπεστήριξα, χωρίς να μετανωσ σήμερα ούτε γιατί το είπα, ούτε γιατί το έγραφα, πως κάθε μουσικός πλούτος στην Ελλάδα, ίσαμε δώ και λίγα χρόνια άκόμη που ό άριθμός των μουσικών σχολών περιορίζονταν σε μια και μόνη, είναι στενά συνδεδεμένη με την δράση του Ώδειού Άθηνών, μια και το Κράτος άδιαφόρησε κι εξακολουθεί και σήμερα ν' άδιαφορή για τη μουσική διαπαιδαγώγηση του τόπου μας. Ποιά όμως θα ήταν τα άποτελέσματα της εργασίας του Ώδειού Άθηνών, αν δεν το βάραινε ή κατάσταση, που μιλήσαμε παραπάνω, κι έτσι άποτελούσε την συνισταμένην όλων των μουσικών δυνάμεων της χώρας μας!

Άλλά είπαμε, πως για αυτό θ' άσχοληθούμε άλλοτε. Σήμερα έκεινο που προβάλλει προστά μας ικανοποιητικότατο, είναι τα ίσαμε σήμερα άποτελέσματα της «Ακαδημίας Ώδικής και Μελοδραματικής» που ίδρυσε ό κ. Κωστής Νικολάου σαν έφυγε από το Ώδειο Άθηνών. Ίσαμε να πούμε ό Νικολάου πέθανε, βρεθήκαμε στην ευχάριστη θέση να φρονάξουμε: Ζήτω ό Νικολάου. Ένας καλλιτέχνης με την περιομπή, τον ένθουσιασμό, τα προσόντα του κ. Νικολάου, θα ήταν εγκληηματικό, αν έπαυσε στο περιούριο της δράσης. Σά μια στιγμή το Ώδειον Άθηνών σκέφθηκε ν' άχρηστέγη ένα τέτοιας σοβαρότητας καλλιτεχνικό κηφάλαιο. Όμως ευτυχώς ό Νικολάου δεν είναι από κείνους που μπορεί ν' άχρηστέγη κανέναν εύκολα, ούτε από κείνους που εύκολα άποκαρδιώνονται. Άνθρωπος που πέρασε όλα τα χρόνια της καλλιτεχνικής του ζωής πολεμώντας στην πρώτη γραμμή του διεθνούς μελοδραματικού θεάτρου, άνθρωπος που γνώρισε θριάμβους, έζησε μέσα σε θριάμβους και δημιούργησε θριάμβους, διάβολε, δεν είναι δυνατόν να παραδώσει έτσι εύκολα τα όπλα. Μια υποχώρηση του Νικολάου σε μια τέτοια στιγμή θα ίσοδυναμούσε με καλλιτεχνική αυτοκτονία, αλλά και με προδοσία. Γιατί την έννοια της αυτοκτονίας θα είχε ή αυτοαζήστευση του και της προδοσίας το πάμπαν από του να παρήχη τα πολύτιμα φώτα του στα νεύατα που σπουδάζουν.

Κι έτσι ό Νικολάου ίδρυσε την Ακαδημία του. Μια από τις λίγες φορές, που το περιεχόμενο δεν συκοφαντεί το περιόν. Που δεν καθυβρίζεται ή έννοια της λέξης «Ακαδημία». Που άνοιει ή παροιμία, όπου άνοος πολλά κεράσια βάστα και μικρά καλάθια. Κι αυτά γιατί ό άνθρωπος που διευθύνει το ίδρυμα αυτό, συνήθισε ν' αγαπά την τέχνη του. Κι άκόμα διδάχτηκε να γνωρίζει πως τα λόγια είναι λόγια, τα όνειρα όνειρα, τα μεγάλα φούμαρα άνοσια, ό στόμφοσ θλακεία, το ύψος ήλιθιότητα, ό θυρουβος πουρουμπουλίδρα, και το φεγγάτι γιατί σάς έφραγα φαιρότητα. Και πως το ζουμί, την ούσια, την σοβαρότητα, το άποτέλεσμα το μουσικό της έπιευγίας το έχουν τα έργα. Η καλλιτεχνική σταδιοδρομία του Νικολάου υπήρξεν άποτέλεσμα σύντονης και εύσυνείδητης εργασίας, αλλά και ειλικρινούς πίστης. Το παρελθόν του έλεκτου καλλι-

ΟΙ ΑΞΙΟΙ ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΕΝΑΣ ΚΥΠΡΙΟΣ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

Δ. Θ. ΛΙΠΕΡΤΗΣ

Έχει κάτω στην μακρυνή Κύπρο, την άερινη και μακρά γη, κατά τον Παλαμά, άνδει, όπως στην Κρήτη του Κορνάρου και του Χορτάτση άλλοτε, ή πηγαία, δροσερή και αυθόρμητη ποίηση, ή γραμμένη στο καθαρίο ντόπιο γλωσσικό ιδίωμα. Κύριος εκπρόσωπος της τυγχάνει σήμερα ο γηραιός Δ. Θ. Λιπέρτης (δ Βασίλης Μιχαηλίδης, ο δημιουργός του μεγαλόφραστο και μεγαλόπνοου έπους «Η Ίουλιού» — ή ήμερομηνία κατά την οποία θανατώθηκαν από τους Τούρκους οι Κύπριοι άρχιερείς με τον άρχιεπίσκοπο Κυπριανό — πέθανε από χρόνια τώρα κ' έχει σχεδόν λησμονηθή) και οι διάφοροι ποιητάδες χωρικοί, ένα είδος αρχαίων ραφιδών, ή μεσαιωνικών τροβαδούρων. Τα έρωτικά, διονυσιακά (σοκολία — παροίγια), ήδονιστικά, και νασιοναλιστικά τραγούδια, τα εδράπελα διστιχα, οι σκαπτικοί και γνωμικοί στίχοι, οι θρηνηδίες και τα μοιρολόγια, αυτά αποτελούν, οι γενικές γραμμές, την έντοπιο διαλεκτική ποιητική παραγωγή. Κι' όλα τούτα τα έμμετρα κατασκευάσματα απαγγέλλονται — ή και τραγουδούνται σε μονότονο ρυθμό ανατολίτικου άμανέ συνήθως — από τους ίδιους, πάντα, τους στιχουργούς τους, σε πανηγύρια, σε συγκεντρώσεις, σε ξεφαντώματα, άποσπώντας τις επιδοκίμασίες, έλευφημίες και τα χειροκροτήματα των άκροατών.

Ποιά είναι όμως ή Κυπριακή διάλεκτος, στην οποία γράφθηκαν — και γράφονται — όλα τα άσματα αυτά; Ποιός τέλος; ο Λιπέρτης, που σκοπεύουμε ειδικά γι' αυτόν ν' ασχοληθούμε:

Η κυπριακή ντοπιολαλιά είναι άρχαιστάτη. Άρχισε ν' αλλοιώνεται και νά παρεκκλίνει της κοινής ελληνικής, όπως παρετήρησε ο σοφός Κύπριος λόγιος Γ. Μαρκίδης, από τον καιρό του Στασίου και του Επικού, του Κλεάρχου και του Σωπάτρου, για νά διαμορφωθή τελείως το 14ο αιώνα. Κάθε κατακτητής, από τους τόσους που έχουν περάσει από την μεγαλόνησο, επιδρούσε, έκτος επί των ήθων και έθιμων και επί του γλωσσικού της ιδιώματος, ιδίως οι Φράγκοι και οι Τούρκοι, βρίσκουμε δε και τώρα άπειρες λέξεις,

έκφράσεις και ρήσεις ξενικές (τσαέοι, άμουσία, παζάρι ζαπτιές πολίτσι), που έχουν μόνιμα πολιτογραφηθή από τους Κυπρίους. Παρ' όλες, εν τούτοις, τις πολλές άλλότερες παρεισφρήσεις, ή ντοπιολαλιά διατηρεί άκραιφή την ελληνική της χροιά, άφου και όμηρικές ακόμα λέξεις και γενικά αρχαϊκές, μπορείς κάλλιστα νά συναντήσης. (Λάς λαός έλαύνω, ως λάμνω, προχωρω κ. ά.).

Το κυπριακό γλωσσικό ιδίωμα λοιπόν, δεν έπαυσε, κατά καιρούς, νά καλλιεργήται πράγμα, που και τώρα συμβαίνει, με ύψος όμως και έλαττωματικά. Έχουν γραφή σ' αυτό, πλιν των πολυαριθμών τραγουδιών, δημοτικών προπαντός («Διγενής Άκριτής»), και χρονικά (του Λεοντίου Μοραϊτίδη), νόμοι (των Γ' άλλων βασιλέων της Κύπρου), παραμύθια (άπ' τον νεώτερο Νικόλαο Πρωτοπαπά) σκηνογραφήματα και λίγα διηγήματα. Ο Λιπέρτης όμως, από τους συγχρόνους, είναι ο σπουδαιότερος μοχλός, όκρυφώτατος άξων, ή άόρεστη έστία των παραδόσεων, του λαϊκού κυπριακού αισθήματος και της άνόθευτης ντοπιολαλιάς, άληθινός βάρος. Οι λοιποί ζωντανοί ποιητά, ως ο Παλαίσης, ο Λιασίδης, και άλλοι, δεν έχουν προσφέρει τίποτα το άξιωμανημένο ή άπλως σημαντικό, δίκαια δε μπορούν νά χαρακτηρισθουν μόνον άπλοϊκοί chansonniers.

Ο Δ. Θ. Λιπέρτης γεννήθηκε σ' ένα μικρό χωριό της Κύπρου σ'α 1871. Μικρός έρρεπε προς τη θεολογία, την οποία σπούδασε για λίγο καιρό στην Άθήνα. Γι' αυτό, πιθανόν, τά περισσότερα ποιήματά του διαπνεύονται από μιá θεοκρατική πνοή, όπως τά διηγήματα του Παπαδιαμάντη και του Μοραϊτίδη. Ύστερα όμως παράτησε τά άχαρα θεοσκευτικά του μαθήματα, γύρισε πίσω στην πατρίδα του και ρίχτηκε μ' άρσώοιοι στην άγκαλιά της Μούσας, άφου πέτυχε μιá μικρή θέσι καθηγητού της Γαλλικής σε κάποιο Άγγλικό Κολλέγιο της Λευκωσίας. Πορρικανικό κ' αυτό, όπως άσπρηρά ήθικοκρατημένος κι ο ίδιος ο Λιπέρτης.

Ο ποιητής είναι κόσμος κλεισμένος μέσα σε άνθρωπο, λέει κάποιος Ούγκω. Έτσι και στον Λιπέρτη. Με τη διαφορά πως ο κόσμος του τούτος είναι μένο ειδολογικός, βουκολικός, άγροτικός, ή κάποτε κυριευμένος από μειλίμο και ήρεμη έρωτική συναισθησιοκρατία (sentementalisme).

Η ποίηση του Λιπέρτη, αν έξαιρέσουμε τις σωβινιστικές ωδές του, που σου παρέχουν την έντύπωση του ύποδοκλαϊμού και του πλαστού, μουσική σκέψη, όπως θέλει ο Κάφλαυλ, δεν είναι ψευδής και υπερβολική. Τούναντι κελαρύζει σαν λαγαρό και γάργαρο νερό, άδολη, άμίαντη, φαεινή.

Κάποτε τά τραγούδια του παραλληλίζονται με τά ειδύλλια του Θεοκρίτου, όπως, ιδίως, για νά επιτύχο προσφορότερα την σύγκριση, τά μετέφρασε ο Πολέμης — του όποιου, ειρήσθω εν παρόδω, είναι το μοναδικό έργο που άτομικώς εκτιμώ — άλλοτε με τις υποθήκες του Ηοϊόδου, ή με τά διδακτικά — γνωμικά κ' αξιωματικά — ποιήματα του Φωκκλίδου, ή, τέλος, με στίχους των Ηροδοτιανών Μιστρά ή Ρουμαβίλ.

Το Nec luce obscurius του Crotius δεν έχει παντάσσοι στην ποίηση του Λιπέρτη τη θεοτιου, που την διακρίνει το άπλετο και ζωφό σέλας, τ' φως κ' όλο φως του μεγάλου Γκαίτε. Και είναι, άκριβώς, γι' αυτό ώραίσι, για νά θυμηθώ ένα άπόφθεγμα του Paul Valéry, γιατί είναι φωτεινή.

Οι ποιητάι δεν στιχουργούν γιατί είναι σοφοί, άλλα ώθηόμενοι από μιá φυσική όρμη και θεία έμπνευσι. λέει ο άνδρων απάντων σοφότερος Σακράτης. Κι' ο Λιπέρτης πράγματι, τύπος μέτρια μορφωμένου χωρικού, γράφει τραγούδια όχι από σομπισμό — απαγε — κ' ούτε από κούφια μεταίοδοξία, όπως άκριβώς, κατά τον Άλλη Θούλο, Άθηναίοι συνάδελφοί του. Άπλούστατα αισθάνεται κι αυτά που νοιώθει. τ' σούλληπτα και τ' άφανέρωτα, τά μετουσιώνει σε μολλές γλυκές, άβρές, άνεπιτήδευτες.

Όταν του καθηλώσης την έμπνευσι και ζητός a priori νά την ποδηγετήσης (όπως λχ., έγινε με τά έθνικιστικά ποιήματά του, που έγράφησαν κατόπιν προτροπής του δη-

τέχνη μās εΐτανε μιá σοβαρή έγγύηση, πως ποτέ του ο Νικολάου δε θα έπρόδινε ούτε το παρόν του, ούτε το μέλλον του. Και οι έπανειλημένες επιδείξεις των μαθητών της Σχολής του, δικαίωσαν σ' όλη τη γραμμή τις έλπίδες μας. Η Άκαδημία του Νικολάου άφείλει — και μ' όλο το δίχη της — νά θεωρηθή σαν ένας νέος σταθμός στον μουσικόν πλοτό του τόπου μας.

Χαιρετόντας εδω και έφτά χρόνια από τις στήλες του «Έλευθέρου Βήματος» την μετάκληση του κ. Νικολάου για την θέση του ύποδιευθυντού στο Ύδειον Άθηνών, έγγραφα πως ή σφιξη και έγκατάσταση του μεγάλου καλλιτέχνη στην Ελλάδα, έπρεπε νά θεωρηθή σαν ένα μουσικό γεγονός, που έχει έθνική σημασία. Η έγργασία του στο Ύδραμα αυτό — ποιός θα ξεχάση τις άφθονες σε τελειότητα μελοδραματικές παραστάσεις του — και ή ίσαμη σήμερα άπόδοση της Άκαδημίας του, δικαίωνει άπόλυτα τον χαρακτηρισμό μου.

Θ. Ν. ΣΥΝΑΔΙΝΟΣ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΛΑΜΙΚΟ ΕΡΓΟ

ΟΙ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΗΛΙΟΓΕΝΝΗΤΗΣ

(ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ Κ. Α. Π. ΙΑΚΩΒΙΔΗ)

Οι «Χαιρετισμοί της Ήλιογέννητης» το πρώτο συμφωνικό τραγούδι της πολυόργανης Παλαμικής ορχήστρας, ο πρώτος πραγματικά μεγάλος σταθμός για την κατοπινή εδρύτατη και συνθετική εξέλιξη της τέχνης του, έγινε αντικείμενο μιάς φροντισμένης και μεθοδικής μελέτης, πολύ σύντομης ίσως, αλλά σταθερής, ισορροπημένης κι εμπειροστατωμένης. Συγγραφέας της, ή κ. Διλή Πατρικίου Ίακωβίδη, ή γνωστή και συμπαθητική ποιήτρια. Ένας ποιητής, όταν ξεφεύγει κάποτε προς την κριτική, κάπως διαφορετικά θά μιλήσει από τον συστηματικό, επαγγελματικά κριτικό. Το επαγγελματικό πάθος, το βλοσυρό και δύστροπο ύφος, θά αντικατασταθεί με το πάθος που γεννά ό ένθουσιασμός και ή

μάργου Λευκωσίας, για να χαιρετισθῆ ή εκεί επίσκεψη Αθηναίων προσκυνητών), τότε χάνει το χρώμα του και φέρεται θλιβερά ένθεν κάκειθεν ανεγρατίστος.

Έκτος όμως, όπως είδαμε άνωτέρω, των πολλών προτερημάτων του, ο Λιπέριτης, έχει φουκά και τά μειονεκτήματα κι' ελαττώματά του: Οι παλινοδιές, τά τετριμμένα ποιητικά σχήματα, οι γλυκανάλατοι και άνούσιοι ρητορισμοί (κάντα τους πατριωτικούς του στίχους), οι μη πλήρεις όμοιοκαταληξίες σπανίως και οι χαρισμάδιες — αυτές, κυριολεκτικώς, ως ή άμιμος της θαλάσσης — δέν σημειώνουν ολοκληρωτική έκκλιση από τό έργο του. Ίσως, άκόμα, τά τον ζημιώνη κάπου και ή πολυγραφία του. Όλα αυτά τά φρεγάδια όμως πνιγονται, χωρίς υπερβολή, μέσα στον ωκεανό των ποιητικών του προσόντων και χαρισμάτων.

* *

Ό Δ. Θ. Λιπέριτης προσφέρει, άληθινά, στην Κύπρο μεγάλες έκδουλεύσεις και από καθαρώς δημιουργικής απόψεως και από λαογραφικής. Πόσες λέξεις, ή παροιμίες, ή λαϊκές θυμοσοφίες θά έπλεαν σήμερα στο πέλαγος της λήθης, άν δέν ευρίσκετο ό ποιητής τά κορφολογήσει, τά μάση στοργικά και τά τ' άραδιάσει στα τραγούδια του.

Δέν ξέρω κατά πόσο οι Κύπριοι έχτιμούν τό έργο του Λιπέριτη, ή άν ισχύη και εδῶ ή μετά θάνατον άναγνώρισι, ή γινόμενη πάντα κατά τρόπο πανηγυρικό. Όποσδήποτε θά πρεπε, όπως έχει προτείνει κι' ό Παλαμάς, μιά όμοια Κυπριων διαποσμένων ν' ανέλαμβανε να γνωρίση στο Πανελλήνιο τον ποιητή, μεταφράζοντας στην καθιερωμένη δημοτική τά καλύτερα και αντιπροσωπευτικότερα ποιήματά του (Γιαλλουρού — γαλανομάτα, «Απο 'ν άκρόνεται γονιού — όποιος δέν άκούει τον γονιού του, «Γζέβζετε την νεότηγη» — προσέχετε — οικονομάτε — τά νεύατα, «Στετέ» — γαγιά, «Παστός» — νυφική ποσιάσα, «Πορίζιν» — βλαστός, «Βούτημαν του ήλιου» — δύο του ήλιου κι' άλλα πολλά).

Τό «Δελτίο Κριτικής», που σκοπεύει ν' ασχοληθῆ μεθοδικά και πλατεία με την διαίτησι όχι μόνο της πρωτεύουσας και των επαρχιών (όπως μάς έχουν συνηθίσει ως τώρα τα διάφορα περιοδικά μας), αλλά και του έξω ελληνισμού, θ' ανέλαμβανε με μεγάλη εύχαρίστησι την πρωτοβουλία.

ΛΟΡΟΣ ΦΑΝΤΑΖΗΣ

άγάπη προς τό θέμα, με τις φωτερές εγκάρδιες εκφράσεις που μολαταύτα στο βάθος του ζείν: τόσο κριτικές, τόπο αντικειμενικά δικαιολογημένες. Μιά θερμή άγάπη, μιά συγκινημένη κριτική εύφρόδεια, συνταιριασμένη με την καθαρή γνώση και την άποδειχτική λογική, κυματίζουν από την πρώτη ως την τελευταία σελίδα της μελέτης. Αναγκαστικά θά μεταχειριστώ κι' εγώ την καθιερωμένη κριτική φρασσεολογία, λέγοντας πως ή μελέτη της κ. Ίακωβίδη γράφηκε για να συμπληρώσει «κάποιο κενό». Για «να συμπληρώσει», βέβαια, είν' ένας λόγος παράτολμος κάπως. Ή κριτική, και μάλιστα ή άρχη μιάς γενικότερης κριτικής εργασίας που δείχνει πως θά πάει μακρότερα, ποτέ δέν μπορεί να εξαντλήση τό θέμα της, αντίθετα με τον κριτικό. Άλλά στην περίπτωση τούτη ή προσπάθεια της κ. Ίακωβίδη κατευθύνει την κριτική μας προς ένα δρόμο που δέν νοστιμούνται πολλοί. Το δρόμο της αναλυτικής έρευνας που καταλήγει στην άνασύνθεση των στοιχείων. Και άλήθεια. Το πραγματικό, τό χαρακτηριστικό, τό καθ' αυτό αντιπροσωπευτικό μέρος του Παλαμικού έργου, τό μεγαλύτερο σε όγκο, εκεί που ό ποιητής εξάντλησε όλη του τή δυναμικότητα κι' έστρεψε όλες του τις πρωτεύουσες δημιουργικές ικανότητες, μένει σχεδόν άνεξέταστο. Ός τά σήμερα, περισσότεροι κριτικοί περιορίζονται ν' αναφέρουν τό «Ρόδου μοσχοδόλημα» και κάποιους άλλους αίσθηματικούς του στίχους, «αυθόρητους» — δίχως τό περιφημό νόημα του «αυθόρητου» να εξετάζεται και να ψυχολογείται όπως πρέπει — που ανταποκρίνονται σε μιά νοητική και λιγδοστιμηγή απόλαυση της ποίησης. Άλλά συνθετικά ποιήματα, σαν τον «Ασκραίο», τις «Άλυσσίδες», τις «Φοινιάς», τον «Θρίσμβο», τό «Τραγούδι της Διπλομαμαξιάς», την «Ήλιογέννητη» και άλλα, δέν έχουν από ή κοιταχτεί με την άνάλογη σοβαρότητα, με τό άνάλογο γενικό ενδιαφέρον. Ίδιαίτερα, για την άκριβή έκτιμηση του τραγουδιού της «Ήλιογέννητης» ή κ. Α. Ίακωβίδη, εγκαινιάζει μιά άρχη, που άπαραίτητα πρέπει να συνεχιστεί για να ολοκληρωθεί κριτικά ή μεγάλη και πολυπρόσωπη φαινογνωμία του Παλαμά. Ή κ. Ίακωβίδη, αναλύοντας την «Ήλιογέννητη» θέλησε να δώσει μιά σαφέστερη κάπως ιδέα «του τρόπου με τον όποιο δουλεύει ό Παλαμάς. Έχει την ιδέα, — και πολύ σωστά — πως ή κατανόηση του τραγουδιού αυτού διευκολύνει γενικά και μπάζει στο δύσκολο δρόμο της Παλαμικής τέχνης». Ή προσπάθεια της κ. Ίακωβίδη, έπιτυχαίνει τό σκοπό της, στις γενικές γραμμές. Ό συνθετικός τρόπος με τον όποιο ό Παλαμάς εργάζεται και πλάθει τά έργα του γίνεται νοητός με όρκενη δεξιότητα. Έτσι, μάς δίνεται άφορμή, μιά που τό τραγούδι της «Ήλιογέννητης» μάς άποκαλύπτει τά μυστικά του χάρη στην προσπάθεια της κ. Ίακωβίδη, να το κοιτάσουμε και από κάποιες άλλες μεριές ενδιαφέρουσες για όσους προσέχουν τον Ποιητή και γοιάζονται για την εξέλιξη της Νεοελληνικής Ποίησης.

* *

Οι «Χαιρετισμοί της Ήλιογέννητης» εξέταζόμενοι σήμερα, είναι πρωτ' άπ' όλα, οι συμβολικοί χαιρετισμοί της άνατολής μιάς νέας, πρωτόφαντης ποίησης για την Ελλάδα και σε μορφή και σε ούσια και σε κατεύθυνση. Ός την έποχή εκείνη — στα 1900 — και στους πνευματικούς επαναστατικούς κύκλους του Δημοτισμού που ζητούσαν να πλάσουν και να διαμορφώσουν μιά καινούργια «συγχρονισμένη» αντίληψη για την Τέχνη και για όλα τά προβλήματα του Έλληνισμού, ή λυρική ποίηση περιόριζε τό καινούργιο, εξέλιγμένο της φανέρωμα, σε μιά, ζωντανή βέβαια και καλόχημη στιχουργική και στροφική κανονικότητα, πολύ συμμετρική όμως σχεδόν μαθηματική, νοικοκυρεμένη, συντηρητική δίχως γενναίες τάσεις, δίχως μεγάλες αξιώσεις παωτοπορικής, ανακαινιστικής τέχνης.

Ή άλήθεια είναι, πως ή εξέλιξη δέν μπορεί να πραγματοποιηθεί από τή μιά μερα στην άλλη. Όμως, εδῶ βρισκείται ή μεγάλη σημασία της Παλαμικής Ποίησης. Τό ότι πραγματοποιήσε μιά εξέλιξη άναπάντεχη, που δέν μπορούσε

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Η ΑΝΑΓΚΗ ΜΙΑΣ ΣΑΛΑΣ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

Υπάρχουν τόξα Έλληνες καλλιτέχναι, που εργάζονται, δημιουργούν, εξελίσσονται, κάνουν εκθέσεις, μās παρουσιάζουν την εργασία τους; . . . Άγνωστο για τὸ πολὺ κοινὸ, ἀλλὰ ἀκόμα καὶ γὰρ τοὺς κώλυος ἐκείνους πού ἔρχονται σὲ τακτικὴ ἐπαφὴ μὲ τὶς καλλιτεχνικὲς ἐκδηλώσεις τοῦ τόπου μας.

Ἡ κρίσις ἐπηρέασε τὸ ἐμπόριο, περιόρισε τὴν ἀγοραστικὴ κίνησι, ἐξαφάνισε τὴν εὐμάρεια πού φάνηκε πὸς ἀκολούθησε τὰ πρῶτα μεταπολεμικὰ χρόνια. Ὁ κόσμος ἔσχασε σχεδὸν πῶς θάξει τὸ χέρι στὴν τσέπη καὶ πῶς ποιᾶζει τὸ χοῦμα. Οἱ Τράπεζες χρεοκοποῦν, ὑπάλληλοι ἀπολύονται, ἡ ἀνεργία μεγαλώνει καὶ στὰ χεῖλη διαγράφεται στυγνότερο τὸ ἐρωτηματικὸ γιὰ τὸ αὐριανὸ ξημέρωμα. Ὅλοι σαπῖνουμε προσμένοντας ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή τὸ ἀνατόφευτο τέλος. Ἐπανάσταση τάχα, εφαρμογὴ νέων τρόπων στὶς συναλλαγές καὶ τὴν ἐπικοινωνία τῶν ἀνθρώπων, δημιουργία νέου βιωτικῶ ἰσοζυγίου; Ἢ βρῆξι τὸ μάννα ὅπ τὸν οὐρανὸ ἢ θὰ βρεθοῦν κάπου οἱ γήινες ἐκείνες φλέβες πού θὰ τρέξουν χροστὸ αἶμα γιὰ νὰ ρουφήξῃ ἡ ἀναιμιζὴ ἀνθρωπότητα καὶ ξαναοἰσῆ ἀπ' τὴ σημερινὴ θανάσιμη ἀγωνία της; Ἐγνωστο τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι πὸς κατὰ προσμένουμε καὶ πὸς θὰ φτάσουμε κάπου.

Αὐτὰ ὅμως βρῶσκω πὸς δὲν ἔχουν καὶ ἀπόλυτὴ ἐπίδρασι στὶς διάφορες καλλιτεχνικὲς ἐκδηλώσεις. Ἡ δημιουργία ἐπιηρεάζεται περισσότερο ἀπὸ ψυχολογικοὺς παράγοντες πικρὰ ἀπὸ οικονομικὰ οἷτια. Δὲ φαντάζομαι νὰ σταμάτησαν τὰ πινέλα νὰ μτογιατίζουν τοὺς

μουσαμάδες, οὔτε ὁ πηλὸς καὶ ὁ γύψος νὰ στεγνώσει στὰ ἀτελιῆ τῶν γλυπτῶν. Δὲν πιστεύω νὰ πέθαναν οἱ παλαιοὶ ζωγράφοι οὔτε καὶ οἱ νέοι νὰ παράτησαν τὶς εὐγενεῖς τοὺς προσπάθειες καὶ νὰ στήλωσαν τὰ μάτια στὸ καθημερινὸ δελτίο τοῦ χρηματιστηρίου.

Ἔξω πὸς γι' αὐτοὺς ἡ κατάσταση εἶναι ἀφόρητὴ ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ, ἀλλὰ ἔξω ἀκόμα πὸς πάντα κάτω ἀπὸ μιὰ παλέττα ἢ ἓνα ζαβαλλέτο γύφινου προσπλάσματος κρύβεται ἡ φτώχεια, πού δὲν ἐμποδίζει ὅμως ποτὲ τὸν καλλιτέχνη στὸ δρόμο του καὶ δὲ στάθηκε παράγων οὐθμιότης τῆς ὁποιουδήποτε καλλιτεχνικῆς ἀποδόσεως.

Ἄς εἶναι ὅμως. Σήμερα θάθελα νὰ μιλήσω γιὰ μιὰ καταφάνησι ἑλλειψη σάλας ἐκθέσεων, ἑλλειψη πού δένει κυριολεκτικὰ τὰ χέρια τῶν καλλιτεχνῶν καὶ πού δημιουργεῖ αὐτὴ τὴν ἐντύπωση τοῦ καλλιτεχνικοῦ μαρμαζώματος. Ἔργα ὑπάρχουν καὶ ἔργα ἀξιόλογα, πού θὰ μπορούσαν νὰ σταθοῦν σ' ἓνα ὁποιοδήποτε Ἐθνοπαικὸ Σαλόν. Οἱ καλλιτέχναι μας ἐργάζονται, μοχθοῦν, δημιουργοῦν χωρὶς κανένας ἀπ' αὐτοὺς νὰ σιοτίζεται γιὰ τὴν κρίσι καὶ τὴν πείνω. Ἀλλὰ τὰ ἔργα ὅλων οζονίζονται στὰ κοβαλλέτα καὶ στοὺς τοίχους τῶν ἀτελιῆ. Πὸς θὰ πουλήσουν ἔργα, πὸς θὰ δημιουργηθῇ ἄμιλλα, πὸς ἐπὶ τέλος ἐστὼ θὰ φανῇ σ' ἓνα ἀχνὸ παρουσιασμα ἢ καθ' ὅλα ἀξιεπαινη ἐργασία τῶν καλλιτεχνῶν μας; Ποιὰ σάλα ὑπάρχει τάχα στὴν πρωτεύουσα; ὕψηχε ἓνα μικρὸ, μὰ κάπως περιποιημένο καὶ κατάλληλον δωμάτιο στὴν ὁδὸ Φιλελλήνων, ἢ γκαλερί Στρατηγούλου. Ὁ Στρατηγούπουλος ἔπειτα νό-

μιος πὸς μπορούσε νὰ πλατόνη μιὰ τότοια «ἐπιχείρησι» καὶ σήμερα χρεοκόπησε. Τὸ «Παλαὶ ντὲ Βερσάιγ» νοικιάζει δωμάτια ὕπνου καὶ ὄχι δωμάτια γιὰ ἐκθέσεις. Τὸ Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων σās παρουσιάζει δυὸ δωμάτια 4 τετραγωνικῶν μέτρων ἀσβεστοχορωματισμένα καὶ στρωμένα μὲ πλακάκια κουζίνας. Ἡ αἴθουσα τοῦ Προνασοῦ δὲν ἔχει καὶ τὸ στοιχειωδέστερον ἀκόμη φωτισμὸ γιὰ νὰ κρεμάσῃ κανεὶς καὶ ἓνα λευκὸ σχέδιο.

Εἶχα ἀκούσει γιὰ τὴν ἴδρυσιν ἑνὸς κρατικῶ σαλόν, ὅπου οἱ καλλιτέχναι θάχουν ἓνα μικρὸ κομμάτι χώρου γιὰ νὰ παρουσιάζουν ἢ νὰ ἀνακῶνουν διαρκῶς τὴν παραγωγή τους. Ἡ διαρκῆ οὐτὴ ἐκθεσις ἐπρόκειτο νὰ στεγασθῇ στὸ μέγαρον τῆς τηλεφωνικῆς Ἐταιρίας κοντὰ στὴ Βουλῆ. Τὸ κτίριον τέλειωσε καὶ ἡ Ἐταιρία πού εἶχε ἀναλάβει ἀπέναντι τοῦ Κράτους τὴν ὑποχρέωση αὐτὴ δὲ φάνηκε συνετὴ. Κάποια πολυμελής ἐπιτροπὴ παρακολούθησε τοῦ ζητήματος αὐτοῦ οὔτε παρουσιάστηκε νὰ ρωτήσῃ τὸ γιατί.

Ἀρίνοντας ὅμως κατὰ μέρος τὴν κρατικὴ φροντίδα, πού σὶς δύσλεες αὐτὲς στιγμὲς εἶναι τόσο μακριὰ ἀπὸ κάθε καλλιτεχνικὸ ἐνδιαφέρον, θάθελα νὰ ρωτήσω κάτ: Ἄν δὲν σφάλω ὑπάρχει καὶ ἐκδηλώνει τὴ δράσι του σὲ διάφορες κοσμικὲς σφαῖρες ἓνα καλλιτεχνικὸ σωματεῖο, πού τόσο μετρώφρονα φέρει τὴν ὀνομασία «Ἀτελιε» (!) Στὸ καταστατικὸ τοῦ σωματεῖου ἡ τῆς Λέσχης αὐτῆς, ἂν δὲν γάνω λάθος, ορίζεται ἔσπετρα πὸς ἡ ἴδρυσί της ἀποβλέπει στὸ νὰ φέρῃ σὲ στενότερη ἐπαφὴ τοὺς καλλιτέχνες μὲ τὸν καλὸν κοσμον, ἐννοεῖται τὶς καλλιτεχνικὲς δημιουργεῖες τῶν πρῶτων μὲ τὴν ἐκλεπτυσμένη (!) διάθεση τοῦ δευτέρου. Ἐκτὸς ἂν οἱ διοικοῦντες τὴ Λέσχῃ ἐνοήνεσαν κατὰ διαφορετικὸ τρόπο τὸ σκοπὸ καὶ ἔτσι μόνον μπορούν νὰ ἐξηγηθοῦν τὰ μπερῆ, οἱ κοῦλες, τὸ οἶζο, ἡ κοῦρεὶ τῶν καρδιῶν

βέβαια ἢ πρόβλεψί της, μὲ τὶς δυνατότητες πού ἔδειχνε ἡ ποίησι τοῦ καιροῦ. Ἡ ἀλλαγὴ εἶχε περιοριστὲι περισσότερο στὴ γλωσσικὴ μορφή, στὴν ἑσωτερικὴ διάθεση, καὶ στὰ θέματα. Τὴν ἀνυπόφορη καθαρειούσα, τὸ πεσομιστικὸ ψευτοφιλοσοφικὸν ἀτόμφο καὶ τὶς πατριωτικὲς πλατυρρημοσύνες, ἀντικαταστάσαν σιγά—σιγά ἡ δημοτικὴ γλῶσσα, ἡ ἀλόγητα καὶ ἡ ἀφέλεια στὴν ἔκφρασι, ἡ εἰλικρινεία, τὸ «πηγαῖο», καὶ τὸ ποικίλον στὸ θεματογραφικὸ περιεχόμενον. Ἀλλὰ ἡ φωνὴ τῆς ἀληθινῆς μεγάλης ποίησις, τῆς πολυσύνθετης μουσικῆς τέχνης ὅπως τὴν ἐννοοῦσαν καὶ τὴν πραγματοποιοῦσαν οἱ μεγάλοι Ἐθνοπαιοὶ ποιητῆς τοῦ καιροῦ δὲν εἶχε ἀκόμη ἀκουστὲι τόσο ἔντονη, τόσο ἐντυπωτικὴ, τόσο «ἰποσχετικὴ» ὅσο πρωτανάθησε ἀπὸ τοὺς στίχους τῶν «Χαιρετισμῶν τῆς Ἡλιογέννητης». Ἔτσι μπορεῖς νὰ πεις πὸς τὸ συνθετικὸ αὐτὸ τραγοῦδι, εἶναι τὸ πρῶτον ποίημα τῆς Νεοελληνικῆς γλῶσσας πού προσπάθησε νὰ φέρῃ τὴν ἀπλάστη, ἀνώριμη ἀκόμα ποίησί μας, στὸ πρωτοποριακὸ Ἐθνοπαικὸν ἐπίπεδο, διατηρῶντας συγχρόνως ἀτόφια τὴν Ἑλληνικὴ προσωπικότητα τοῦ ποιητῆ.

Δικαιολογημένο ἦταν τὸ ξάφνησμα πού προσένησε τὸ φανέρωμα τῆς «Ἡλιογέννητης». Τί εἶδους ποίημα ἦταν αὐ-

τὸ: Τί ἔγιναν οἱ κανονικοὶ δεκαπεντασῦλλαβοὶ καὶ τὰ πενθαρχικὰ τετράστιχα, τὰ ἰσοστιχα στροφακὰ συμπλέγματα, πού νανοῦριζαν καὶ ἀποκοιμίζαν τὸν ἀναγνώστη; Ποιὸς εἶναι αὐτὸς πού ἔχει τὸ θάρρος νὰ σηκῶσει κεφάλι στὴν παρῶδοσι καὶ νὰ μās παρουσιάσει τραγοῦδια χυμένα σ' ἐλεύθερους στίχους καὶ στροφές, τραγοῦδια πολὺπλοκα, τολμηρὰ στὶς ἐκφράσεις καὶ στὶς νεο γλωσσικὲς διατυπώσεις; Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτῆ, πραγματικὰ οἱ «Χαιρετισμοὶ τῆς Ἡλιογέννητης» σημείωσαν ἓνα σταθμὸ ἱστορικόν, στὴν ὅλη ἐξέλιξι τῆς Ἑλληνικῆς ποίησις. Δὲν ἦταν μιὰ κούφια προσπάθεια, δὲν ἦταν μιὸ μίμησι ἑνὸς σνομῆ τοῦ καιροῦ πού διάβαζε γαλλικὰ τοὺς Ἐθνοπαιούς «προτοπόρους» ποιητῆς. Ἦταν ἓνα πραγματικὸ καλλιτεχνικὸν καθῶρθωμα ἑνὸς ἀληθινοῦ δημιουργικοῦ ποιητῆ, πού ἔδειχνε πὸς γρήγορα θὰ ξεπερνοῦσε τὰ ὅρια τοῦ «ποιητῆ στὰ γιομάτια» φτάνοντας ἴσια πρὸς τὴν μεγάλη λυρικὴ ποίησι. Ἄς πούμε ὅμως δυὸ λόγια, γιὰ τὴ μορφή καὶ τὸ στίχο τῆς «Ἡλιογέννητης» πού εἶναι ἀναπόσπαστα δεμένοι μὲ τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν ὅλη σύνθεσι τοῦ κομμάτιου.

(Ἀκολουθεῖ τὸ τέλος)

A. KAPANTONIS

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΚΡΗΣΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΑΣΤΙΚΟΝ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΕΠΙΒΑΛΛΟΝΤΑΙ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΕΙΣ

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΥΜΦΩΝΟΝ
ΤΗΣ ΑΠΟΚΗΡΥΞΕΩΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΣΕΙΡΑ ΑΡΘΡΩΝ

ΤΟΥ κ. Σ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ ΣΥΡΑΤΗ

Τὸ ἀστικὸν κράτος, συνηθίζουσι νὰ λέγουσι μεταπολεμικῶς οἱ ἀριστεροί, ἔδωκεν κατὰ τὸν πόλεμον μάχην ἐκ παρατάξεως καὶ ἠττήθη καὶ ἂν ἡ ἡττα οὐτὴ δὲν ἔγινε τότε καταφονίης, γίνεται σήμερον καὶ θὰ γίνῃ αὖθις ἀκόμη περισσότερο. Τοιαύτη ἀντίληψις ἀπολύτως διατυπωμένη δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὀρθή. Εἶναι, δηλοδῆ, ἀληθὲς καὶ παρετηρήθη ὅτι κάθε μεγάλος πόλεμος ἐξ αἰτίας ποικίλων αἰτιῶν, τὰ ὅποια δὲν πρόκειται νὰ ἐξετασθῶν ἐδῶ, διαταράσσει τὸ κατὰ τὴν περιόδον του ὑφιστάμενον κοινωνικὸν καθεστῶς, παρόμοιον δὲ συνήθει καὶ μὲ τὸν τελευταῖον, ὁ ὅποιος, ἀναμφιβόλως, ἐκλόνησε τὸν ἀστικισμόν.

Ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ κλονισμοῦ μέχρι τῆς ἡττης, ἢ ἀπόστασις εἶναι μεγάλη. Ἡ ἀστικὴ πολιτεία μὲ τὴν μακρὰν ζωὴν της, μὲ τὰς ζωηρὰς παραδόσεις της, μὲ τὰς θαθεῖας της ρίζας δὲν συντριβεται εὐκόλῃ οὔτε ἀπὸ ἓνα μέγαν πόλεμον οὔτε ἀπὸ μίαν ἔντονον κρίσιν. Βραδῶς διαμορφοῦται ὑπέσθη κατὰ καιροὺς καὶ εἰς τὴν ὅλην ἐξέλιξιν της πολλοὺς κλονισμοὺς, ἀλλὰ πάντοτε ἑτερομάτιζε τὸν ἀγῶνα ἐνισχυμένη μάλλον ἢ ἐξησθενημένη. Οἱ κλονισμοὶ ἀκριβῶς αὐτοὶ συντελοῦν εἰς τὴν ἀναγέννησίν της, τρέφεται, οὕτως εἰπεῖν, ἀπὸ τὰς ἀδυναμίας της. Τὸ σχῆμα δὲν εἶναι ἀξέμωρον. Πότε πιεζομένη ὑπὸ τῆς ἀνάγκης διὰ τῆς διαδόσεως καὶ ἐπιζωότησεως

εἰς διάφορα μέρη νέων ἰδεῶν, πότε ὁ συναισθητικὸς ἢ καὶ ἀκουστικός, ὡς ἐξ ἐνοτιζίου ἀμυνομένη, ὑποχωρεῖ ἢ ἀστικὴ πολιτεία ἀπὸ τὰς αὐστηρὰς ἀρχὰς τῆς ἄλλοιτε. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀσθενῆ της σημεῖα θεραπεύονται καὶ ἡ ὄψις της ἐμφανίζεται πλέον συγχρονισμένη, πλέον σύμφωνος πρὸς τὰς πρῶσιαιζομένης ἀπαιτήσεις καὶ τὸν ρυθμὸν τῆς ζωῆς. Καὶ ἂν, παρ' ὅλ' αὐτὰ, δὲν ἐπιτυγχάνει νὰ φανῇ γοητευτικὴ εἰς τὰς ἰδέας της, οὔτε νὰ τὰς ἐξυψώσῃ εἰς τὸ ἀνθρωπιστικώτατον ἐπίπεδον μερικῶν σοσιαλιστικῶν θεωριῶν, διατηρεῖ ὅμως πάντοτε ἀμείνων ὑπὲρ της τὸ ἐπιχειρήμα ὅτι εἰς τὴν πράξιν, παρ' ὅσα καὶ ἂν λέγονται, παραμένει ἢ καλυτέρα. Ὑπὸ τοιοῦτο λοιπὸν πρῶσιμα ἐξετάζοντες τὰ πράγματα, βλέπομεν ὅτι τὰ κατὰ καιροὺς κοινωνικὰ κινήματα καὶ οἱ ἐπανοστάσεις, ἂν δὲν ἐπέτυχον τὸν σκοπὸν των νὰ μὴ ὀδηγήσουν εἰς οὐτοπιστικὰ κόποιτε ἀκρά, συνετέλεσαν ὅμως εἰς τὸ νὰ μᾶς ἀποσπᾶσιν ἀπὸ τὸν σχολατικισμόν κάποιον τοῦλάχιστον πεπαλατωμένον ἀντιλήψων καὶ βασικῶν ἰδεῶν.

Ὅταν ὅμως οἱ κλονισμοὶ καὶ οἱ ἀλλεπάλληλοι κίνδυνοι ἐνὸς καθεστώτος εἶναι ἄμεσοι καὶ πολλοί, ὅπως ποροτηρεῖται σήμερον, τότε ὁ προνοητικὸς ἀστικός νομοθέτης ὑποβάλλεται οὐτοπροαιρέτως εἰς παραχωρήσεις, κάποιτε τοιαύτας, αἱ ὅποια ὑπὸ διαφόρους ὄρους θὰ ἐθεωροῦντο διαβήματα τολμηρὰ, ἀσυγχώρητα ἴσως. Δημιουργεῖται τοιοῦτοτρόπος μία μέρη κατὰστάσις, διατηροῦσα μὲν κατὰ βασιν τὸν παλιόν της χαρακτῆρα, δεχομένη ὅμως οὐσιώδεις τροποποιήσεις εἰς τὰς καθ' ἑκάστον ἰσοῦ των ἄκρων ἀριστερῶν ὅσον καὶ τὸν ἄκρον συντηρητικῶν καὶ ὡς ἐκ τούτου πλέον βιωσιμῶς. Ἄντιθετος πλεον τακτικῇ μοιρολατρικῇ προσηλωσεως εἰς τὰ παρορυσάδοτα δὲν θὰ ἀπέκλειε τὴν δυνατὴτητα πρὸ τῆς ὁλογὲν ὀγκομένης πίεσεως ἐκ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, νὰ μὴ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἀντίθειον πλευρᾶν.

Εὐτυχῶς τὸ πρῶσιμα κατονηθῆ ἀρκατὰ. Παραδείγματα παραχωρήσεων τῶν ἀστικῶν πολιτειῶν εἶναι πολλὰ: Ἄναφέρουδεν τὰς κοινωνικὰς ἀσφαλίσεις τῆν μέριμναν διὰ τοὺς ἀγρότας κ. ἄ.

Ὁ τακτικὸς συνεισότης τοῦ Δελτίου Κριτικῆς στὸ Παρτίσι κ. Γεωργίου Μουλε, σὺν ἀποψη τῆς συνενοχασίας του μᾶς, στελεγει τὴν πολιτικὴν αὐτῇ γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ κ. ΣΥΡΑΤΗ, ἐνὸς ἀπ' τοὺς ἑλλογίτες ἐπιστημονικῶς ποιοτάδοσαν στὸ ἔξοτισιμο καὶ ἀρμονικῶς ἐκτελεστέρας ἐνταστάσεις γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ὁ κ. Μουλε, γνωστός δὲσφωτός τοῦ Παρτίσιου καὶ μέλος τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς τῆς νεολαίας

Ὡς πρὸς τὴν κίνησιν μάλιστα αὐτὴν δὲν φαίνεται ξένη καὶ ἡ Ἑλλάς, ὅτι ὅμως ὅπως, θὰ ἐπρεπε νὰ τυχῶν, δὲσφωδῇ, περισσότερο ἐνήμερος.

Τρεῖς κυρίως εἶναι αἱ ἀπόψεις εἰς τὰς ὅποιας δύναται νὰ καταφανῇ παρομοία προσαρτήσια νομοθέτου καὶ κυβερνήτου πρὸς περιφροῦσην τοῦ ἀστικοῦ καθεστώτος: Ἡ πολιτικῇ, ἢ κοινωνικῇ, αἱ ὅποια ὀποτελοῦν θέματα πλατυτέρως μελέτης καὶ φαίνονται πλέον ἀπασχολοῦσαι τοὺς περὶ αὐτὰς εἰδικῶς ἐνδιαφερομένους καὶ ἢ ὑπὸ τὴν στενωτέρων ἐννοιᾶν τοῦ δικαίου τοῦ ἀτόμου, ἢ μάλλον ὡς μὴ ἀρμόζουσα νὰ παραγνωρίζεται. Ἡ πρώτη ἀφορμὴ τὰ περὶ τὴν πολιτείαν θεμελιώδη, τὴν μορφήν καὶ τὰς βασεῖς τοῦ πολιτεύματος. Ἡ δευτέρα τὴν μέριμναν διὰ τὰ ποικίλα ζητήματα, τὰ ὅποια ἐμφανίζονται εἰς τὸν κύκλον τῆς κοινωνίας, ἰδίως μεταπολεμικῶς. Ἡ τρίτη περιστρέφεται περὶ τὰς ἀναγκαῖας ἀνακαινίσεις, ἢ κάποιτε ριζικὰς τροποποιήσεις τῆς κρατούσης ἀστικῆς νομοθεσίας, ὡσεὶ ἀρ' ἐνὸς νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ ἐσμοιτισμὸς της πρὸς τὰ κανονίζόμενα εἰς τὰς ἄλλας ἀπόψεις, ἀρ' ἑτερου δὲ εἰς πολλὰ σημεῖα πεπαλατωμένον χαρακτῆρα της, συμφωνοῖει μὲ τὸν ρυθμὸν τῆς μεταπολεμικῆς ζωῆς.

Εἰς τὰ ἐπόμενα ἀρθρα μᾶς θὰ ἐρευνήσωμεν τὰ κατὰ τὴν γνώμην μᾶς κεφάλαια τῆς κυρίως ἀστικῆς νομοθεσίας μᾶς, τὰ ἔχοντα ἀνάγκην ριζικωτέρας μετοβολῆς, συμφωνοῦσιν ἀκριβῶς πρὸς τὸ εὐρότερον πνεῦμα τῆς παρούσης μελέτης. Ἀρκαζόμεθ' ἤδη νὰ σημειώσωμεν ὅτι ὁ ὑπὸ κατασκευὴν ἀστικός κώδιξ δὲν φαίνεται, ἀτυχῶς, νὰ πραγματοποιηθῆ σοβαρῶν προόδων εἰς τὸ σημεῖον αὐτοῦ. Ἐκυριώρησαν καὶ ἐδῶ κατὰ τὸ πλείστον ἀσθηροῦσιν ἀντιλήψεις, γεγονόνες τὸ ὅποιον ὅλους τοὺς κ. ἄ. ὡς νοουμένους συντηρητικῶς ἐβάλλει εἰς ἀνηρητικὰς σκεψεις, μῆπως τάχα ἀντιληφθῶμεν τὸν κίνδυνον ὅταν θὰ εἶναι πλέον ἀργά.

ΣΠ. Β. ΜΑΡΚΕΖΙΝΗΣ

καὶ τῶν δεσποινίδων τοῦ καρὸν τῶν κοσμικογράφων, οἱ διάφοροι θεατρικῆς κατὰ καιροὺς ἐκδηλώσεις.

Τὴν κοινωνικὴν ἐπισημὴ τῶν καλλιτεχνῶν μὲ τὸν καλὸ κόσμον ποροῦσε νὰ συνακολουθήσῃ καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ ἐπαφή. Οἱ κ.κ. Τομπρος, Πάγκαλος καὶ λοιποὶ σύμβουλοι καλλιτέχνην στὴ Διοίκησιν τῆς Λέσχης, ξέρουν καλὰ πὸς οἱ φτωχοὶ καλλιτέχνης δὲν παίζουν χαριᾶ, δὲν φοροῦν μονόζλ οὔτε φράζον, καὶ δὲν πίνουσι οὐδὲν ἀντ-σόντ. Τὶ ἔκανε τὸ « Ατελιέ » γι' αὐτοὺς; Εἶχε ἀποφασισθῆ κοπασε νὰ εἶχε δοθῆ μάλιστα καὶ ἡ ἀδεία νὰ κτισθῆ μιά σάλα ἐκθέσεων στὴν ταράσσα του μεγαροῦ τῆς Λέσχης. Γιατὶ ταχα δὲν ἔγινε; Ὑποβάλλω ἓνα ἀπλὸ ἐρώτημα καὶ ἔκφράζω νῆ λύση μου σὺν καλλιτέχνης, γιατί δὲ μού δίνεται καὶ μενα ἢ εὐκαιρία νὰ κῶνω μια εὐπαρουσίασση ἐκθεση.

ΜΑΡ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

του εφόσον το κοινοπολιτευτικό κίνημα, ή μής άλλη μορφή με επικόπηση του γαλλικού επιστημονικού βιβλίου και άρθρα γενικά επί των κατεφθάνσεων της γαλλικής πολιτικής επιστήμης.

Η Γαλλία οφείλει στην αρχαία Ελλάδα τις αυθεντικότερες παραδόσεις του πολιτισμού της. Σήμερα οι νέοι Έλληνες κατά ένα συγκινητικό τρόπο αμειβιάτητος έρχονται στη Γαλλία να ολοκληρώσουν την πνευματική τους προσωπικότητα συμπληρώνοντας την με ότι ανώτερο έχει να τους προσφέρει το Γαλατικό πνεύμα. Ο κ. Σ. Καλογερόπουλος—Στρατής είναι από το πλήθος των νέων αυτών ανθρώπων. "Υστερα από λαμπρές σπουδές στο Παρίσι, μας εγκαταλείπει αφήνοντας μας όμως ένα αξιόλογο έργο: «Το γενικό σύμφωνο της αποικιοφύσεως του πολέμου». Στο έργο του αυτό δεν παραλείπει να τονίσει τη δράση της Γαλλίας για την σταθεροποίηση της ειρήνης και να αποδώσει τον προπονητή έπαινο στον πρωταγωνιστή της ειρηνιστικής πολιτικής, τον Άρ. Μπριάν.

Το σύμφωνο Μπριάν—Κέλλογκ είναι ένας σημαντικός και ενδιαφέρον νομικός σταθμός στην εξέλιξη του Διεθνούς Δημοσίου Δικαίου. Οι παράφρονες, που δε λείπουν από καμμία χώρα, ισχυρίζονται όχι δεν πρόκειται παρά για απλές ομηματικές διακηρύξεις, χωρίς καμμία βαθύτερη συνέπεια, έφ' όσον δεν προβλέπονται κυρώσεις. Αναμφιβόλως, αυτό θα αλήθευε αν αυτόι κατείχαν την εξουσία. Τοις καμμία διεθνής πράξης δεν θα παρουσιαζε αξιοπιστους έγγυθσεις. "Αν ήθελα να εομημεύσω ελευθερία τον κυνισμό των σκέψεών τους, θα έλεγα ότι το σύμφωνο προσβάλλεται από ανθρώπους που δεν έλαβαν τον κόπο καν να το διαβάσουν.

Ο κ. Στρατής το διάβασε, το κατάλαβε βαθύτατα και προσπαθεί με κάθε τρόπο να το καταστήσει φωτεινότερο.

Και πρώτον, είναι ψέμμα πως το Σύμφωνο των Παρισίων εν έχει παρά ήθικη μόνον αξία. Τα κράτη δεν αρχέσθησαν μόνον να καταδικάσουν τον πόλεμο, αλλά παρητήθησαν αυτού και ως όργανο ήθικης πολιτικής. Πράγμα έντελώς διάφορο. Αναμνηστικότητα δεν έχει προνοήσει για θεικές κυρώσεις. "Αλλ' εκείνο που επείγει προς το παρόν είναι η αναγνώριση. Πρέπει βεβαίως να υπολογίζουμε επί της καλής πίστεως και της ευθύτητας των λαών, αλλά είναι βέβαιον έπισης ότι ένα σύστημα κατασιαλτικόν δεν θα προσέφερε καθόλου αξιόλογες έγγυθσεις.

Κι' έρχεται, λέγει ο κ. Στρατής, μια βαρεία κύρωσις, κύρωσις ήθικη, ή γενική αποδοκιμασία έναντιον του Κράτους της κακής πίστεως. Αυτός δε ο κίνδυνος της ομοθυμιας κατακρίσεως ανάγκασε την Κίνα και τα Σοβιέτ να σταματήσουν κάποτε στο χείλος της μοιραίας κατοφερείας, προς την όποιαν έφεροντο άκρατητα.

Μια ουσιαδής νομική αλλαγή οφειλομένη στο Σύμφωνο των Παρισίων έ-

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΣΚΑΛΙΟΝΕ : ΤΑ ΖΩΑ ΠΟΥ ΟΜΙΛΟΥΝ ΛΟΥΚΙΟΥ ΝΤ' ΑΜΠΡΑ : ΝΤΙΕΓΚΟ ΜΑΓΚΑΝΕΛΛΑ

Ο Αιμίλιος Σκαλιόνε ήταν γνωστός μέχρι της στιγμής από τα μυθιστορήματά του. Στα έργα του θα μπορούσε κανείς να πει πως βρίσκονται οι αντιπροσωπευτικότεροι τύποι της πατρίδος του των ημερών μας. Από τις σελίδες του περνά ένα πλήθος ανθρώπων. Γιατί οτι ιδίως ευδοκμεί είναι ή ψυχολογία, μια άρτια ψυχολογία για τα πρωτόγονα αισθήματα του ανθρώπου και για τ' άγρια πάθη του. "Εκει ή ψυχολογία του θριαμβεύει, μέσα σε μια πλοκή που ξέρει να δημιουργεί την άσφαλή επιτυχία. Ο τρόπος της έκφράσεώς του είναι αλάθνετος από να προκαλέσει ότι επιδιώκει τη συγκίνηση ή τη χαρά. Τα πάντα στα

έργα του περιστρέφονται σε μια διαυγή ατμόσφαιρα που φέρνουν τον αναγνώστη πολύ κοντά τους, ή ήταν κι' αυτός παρόν στην κατάσταση που περιγράφουν. Χωρίς να γεμίζει άσκοπα σελίδες μόνο και μόνο για να αναγνωσθεί ένα μυθιστόρημα ως να φροντίζει για την απόλυτη ουσία της ύλης. Υφρος περιποιημένο, γλώσσα στρωτή χωρίς εκζητημένες εκφράσεις. Από τα καλύτερα έργα του, όπου φαίνονται παρσιαιτικώτερα όλα αυτά τα σπουδαία του προσόντα είναι το *πέρασμα του διαβόλου*.

Στο τελευταίο του όμως έργο, «τα ζώα που μιλούν» ή φιλολογία του, έφρασε τη φιλοσοφία. Έκρινε ως καταλληλότερο μέσον έκφράσεως την ποίηση. "Ετσι ο Σκαλιόνε έγραψε έμμετρος μύθους. Περιμάζεψε τις διάφορες γνώμες του και τις βάζει στο στόμα διαφόρων ζώων. Είναι ο καταλληλότερος τρόπος να εκφράσει τις σκέψεις του. "Οτι προτερήματα βρίσκουμε στον πεζό λόγο του Σκαλιόνε τ' απαντούμε στα *«Ζώα που μιλούν»*. Αποκρυσταλλώνει όσο μπορεί με περισσότερη απεικόνιση της πραγματικότητας, ότι σκέφτεται. Το στοιχείο, το σύμβολο του βιβλίου αυτού είναι ή λύπη, που φέρνει μονη της από το ίδιο της το βάρος για τον άνθρωπο, τα ως που φτάνει με τον εγωισμό του, έργα του και τα αισθήματά του. "Όλα αυτά πηγάζουν από προσηκτική παρατήρηση των πραγμάτων.

Από τους καλύτερους μύθους του βιβλίου είναι το άηδονισ. Πολλά ζώα μαζεύονται κάτω από το δέντρο που κελαδεύει και παραπονούνται άγριεμένα για την κακία του ανθρώπου, που τα καταδιώκει παντού και πάντα. Τελειώνοντας μακαρίζουν τ' άηδονι γιατί μπορεί να ζει ευτυχισμένο μακριά από τον άνθρωπο στο δέντρο του ψηλά. Το παρόνο τες μοιάζει σάν κατάρα και αγανάκτηση για την καλή του τύχη. Τ' άηδονι άκούει άτόραχο και άφοδ τελειώσουν λέει κι' αυτό:

—"Αν ήταν βασανιστικά ή ζωή μου θα καλύτερηναι τα δικά σας βάσανα;

Και παρακάτω συμπεραίνει:

«Μονάχα όταν απολαβαίνε τα κελαδημάτά μου ο άνθρωπος δεν σκεφτεται να δείρει το γάτο. "Αν ποτίσω την καρδιά μου με νοσταλγία και πόνο, μόνο τότες θα ζήσετε πιο ήσυχα κοντά τους».

"Ενας άκόμη από τους πιο χαρακτηριστικούς μύθους της συλλογής είναι το *«αλόγου και της καυήλας»*. Τ' αλόγο παραπονιέται γιατί ο άφέντης ποτέ δεν μένει ευχαριστημένος μαζί του. Και όμως πάντα τον ύπηρετεί πιστά τρέχει και τον ξεβγάζει όσο μακριά και

πραγματοποιήθη, λέγει ο κ. Στρατής, στην αντίληψη της ουδετερότητας. Ο συγγραφέας με πολλή λεπτότητα κάνει να αναπηδήσει ένα ενδιαφέρον πορίσμα, αν και καπως άνελεξήγατο: «Η ουδετερότης με τις δύο της χαρακτηριστικές ιδιότητες την άποχή και την άμεροληψία έχει περάσει πιά στο πλαίσιο της ιστορίας. Τα μέλη της Κ. Τ. Ε. που υπέγραψαν και το Σύμφωνο των Παρισίων γάνουν το δικαίωμα να επικαλεσθούν υπέρ αυτών τον θεσμόν της κοινωνίας, ο όποιος γι' αυτούς δεν ύφίσταται πλέον. "Όσον άφορῶ τα λοιπά Κράτη, ή ουδετερότης την όποιαν ήμπορούν εν έσχάτη άναγκη να επικαλεσθούν, θα παρουσιάζετο υπό διαφορετική μορφή της έως χθές παραδεχόμενης» και θα έξεδηλούτο διά στασεως διαφόρου των μη έμπολέμων άπεναντι άφ' ενός του παραβιάσαντος το δικαίον Κράτους και άφ' έτέρου έναντι του Κράτους που ύπηρεξε θύμα της παραβιάσεως αυτής και διά της άποχής από της έξασκήσεως κάθε δικαιώματος που θα ήμπορούσε να έμποδίση την όμαδική ενεργεια έναντιον του έπιτεθέντος. "Αν οι κανόνες αυτοί δεν έχουν άκόμη διαμορφωθή κατά τρόπον άκριβή και διαυγή, δεν είναι όμως ο λιγώτερον άληθές ότι έχουν την ιδίαν δύναμιν με κάθε άλλο κανόνα δικαίου διαπιστωθέντα νομίμως, διότι αυτοί υπάρχουν πλέον στη νομική συνειδηση των λαών και δεν περιμένουν παρά την κατάλληλη στιγμή για να διατυπωθούν σε θετικούς κανόνες δικαίου».

Βλέπει κανείς άπ' το συλλογισμό αυτό που θεώρησα άναγκαίο να τον μεταφέρω ολόκληρο, τη νομική τόλμη και την τέλεια φόρμα ενός έργου το όποιον αξίζει να διαβασθῆ και να μελετηθῆ.

GASTON MAURICE

νά θέλει. Μά ο άνθρωπος είναι πάντα άδικος.

Η καμήλα του άπαντά:

«Όταν δέν ξέρεις νά εγχαριστήσεις έκείνον πού όφηρετείς, ή ύπηρεσία σου δέν λογαριάζεται γιά σπουδαίο πράγμα. Όταν άξωφρα περιήφανο και κιαμαρωτό δείχνεις την εδώνεια της καταγωγής σου. Έγω ότι και νά θέλει νά φορτώσει, κολοβήθια ή θρόνη, γέρνω ύποταχτικά τή ράχη. Και γείνος μέ κοιτάζει μέ κλωσούνη γιατί ξέρω καλύτερο από σένα νά γονατίζω».

Τήν ίδια περίπου σκέψη έκδηλώνει στο μύθο: «τό ράδιο, ό παπαγάλος και τό καναρίνι». Ο παπαγάλος βλέπει πώς τό τραγουδι του είναι άχρηστο πιά, γιατί τό αντικατέστησε τό ράδιο. Για τουτό θέλει νά γυρίσει στο Κονγκό, τή μακρονή του πατρίδα. Το καναρίνι συμμορφώνεται μέ την άλλαγή των πραγμάτων, και εγχαριστείται νά περνά την ώρα του εξυμνώντας τά περυσμένα πού χάθηκαν από τον σύγχρονο πολιτισμό.

Στό μύθο «ό φαρᾶς και τό μαρμπούρι», τό τελευταίο πίνει ούίσου μεθᾶ και πέφτει στα δύχια του φαρᾶ. Το μεθύσι ήταν ή άφορητό του χαρού του. Στόν φαρᾶ όμως έπιτρέπεται ότι και νά κάνει, όσες τρέλλες έχει ό κόσμος.

Σ' ένα άλλο μύθο, ή μέδουσα συζητεί μέ ένα σκυλόφαρο. Το σκυλόφαρο κωχίζεται πώς ό φαρᾶς τό φοβάται και και γι' αυτό δέν τό κινηγά γιά φάρμα. Η μέδουσα όμως τού λέει την άλήθεια. Δέν είναι αιλία ό φόβος. Μά είναι άχρηστη λεία γιά τον φαρᾶ τόσο αυτή όσο και τό σκυλόφαρο.

Γενικά άπ' όλους αυτούς τους έμμετρους μύθους ξεχύνεται μία μελαγχολία άσυγκράτητη, καθώς και πιδό πάνου είπαμε, μία άκατανίκητη τάση στην άναζήτηση. Ανέυρεση και καθόριση της άλήθειας γιά πολλά πράγματα, πού ως την ώρα στηρίζονταν σ' έσφαλμένες θεωρίες.

Ο Λούκιος Ντ' Άμπρα—φιλολογικό φρεσύνθμο του Ρενάτο Μανκανέλλο— είναι από τις πιο άξέχαστες φρεσιονομίες της Ιταλικής φιλολογίας. Είναι ό συγγραφέας πού έχει συγκεράσει στα έργα του μέθομαστική ίσοροπία τή μεσημβρινή θερμότητα μέ τις σκεπτικιστικές τάσεις του Βορρά, γιατί στις φλέβες του ρέει αίμα Ναπολιτάνικο από τή μητέρα του και Μιλανέζικο από τον πατέρα του. Είναι ένας συντηρητικός τύπος πού έχει έπιούσει τό θυμασμαμό όλων στην πατρίδα του. Γιατί δέν είναι άνθρωπος πού νά ύπαικούει τυγλά στις παραδόσεις, ούτε ακολουθεί τις άκρες επαναστάσεις πού καταστρέφουν τό κάθε τι πού πού είναι άζόνη στη γένεσή του. Σέβεται τό παρελθόν και δείχνει μόνο περιέργεια γιά τό μέλλον.

Ο Ντ' Άμπρα έχει χαρακτηριστεί από τους Ιταλούς ως ό τύπος έκείνος του συγγραφέως πού θά όδηγήσει σε νέους δρόμους τή φιλολογία της πατρίδος του, άναεώνοντας την βαθμηδόν χωρίς πηδήματα στο σκοτάδι της πα-

ραδοξολογίας και της πρωτοτυπίας. Κατά προτίμησι μιμείται τον Μπαλζάκ και τον Ζολά στα σοβαρά έργα. Στο χιουμοριστικά φτάνει τή χαριτωμένη ελαφρότητα του Άβελ Έρμάν και Ντυβερνού. Το έργο του είναι τεράστιο, είκοσι τόμοι μυθιστορημάτων και διηγημάτων και είκοσι τέσσερα δράματα και κωμωδίες, βγάζοντας την άπειρη δημοσιογραφική του εργασία πού είναι σλήρηια στην Τριμπούνα, τήν Έποχή, και Νέαν Άνθ'ολογία πού θ' αποτελούσε τουλάχιστον άλλους είκοσι τόμους. Γιατί ό Ντ' Άμπρα, στις σελίδες του των προαναφερθέντων φύλλων έχει κομμάτια πολύτιμα, πού τον άνεδειξαν ένα από τους σημαντικότερους κοιτικούς της Ιταλίας. Τα μυθιστορηματά του είναι πολύ διαδεδομένα στο λαό, γιατί είναι βαθύτατα ανθρώπινα και άγνίσει τίς πιο μύχιες χορδές της ψυχής και των αισθημάτων του ανθρώπου. Από τά μυθιστορηματά του μέ τή δυνατή δραματική πνοή και ψυχολογία είναι «ή σκιά της δάξας», «τό έπ'άγγελμα του συζόγου», «ό κύριος Ουίσχυ αντίπαλός μου», «τό μυρμήγκι στο θόλο του Άγ. Πέτρου», «ή φαντασία των άνθισμένων άμυγδαλιών». Έχει άκόμη ιστορικά δράματα όπως «τό μέτωπο» έργο πού παιχτηκε στο Παρίσι γιά πεντακόσια θραδείες συνεχώς από τή διάσημη Γαλλίδα Βέβθα Μπασά, «ό νεκρός αρουός», «τό άκκινο φανάρι» και άλλα πολλά πού γίνηκαν δεχτά από παντού μέ ένθουσιασμό και μεταφράστηκαν σ' όλες τις ξένες γλώσσες. Στην έλαφρό και χιουμοριστική φιλολογία άνήκουν: «δύο τρόποι γιά νά γίνεις εύχοι χροών», ή δημοκρατία της τζόζμπόντ, «Μαντόμ Πομπαιτορέτ», καθώς και οι χαριτωμένες κωμωδίες, ανερόνερο, φωτιά-φωτιά» και τό πιο πρόσφατο «ή φέβιτη φωτιά».

Όλοένα μαθαίνουμε πώς ό μεγάλος έκδοτικός οίκος Μαντατόρι έτοιμάζει σε τόσο τά σπουδαία του έργα: «έρωτας και χρόνος», «τρεις κουβέντες στον άράπη μου», «ή Πινελόπη των ήμερών μας, ή κυρία μέ τή λευκή βεντάγια», «ό πωλητής των ρόδων» πού είναι δημοσιευμένα σε περιοδικά. Από τά πιο σπουδαία του γεμάτα ιστορικό ενδιαφέρον είναι και «οι πέντε Ιταλίες» καθώς και τρεις τόμοι άπομνημονεύτα «τριάντα χρόνια φιλολογικής ζωής».

Όμως τό τελευταίο του βιβλίο άποάνει τό πόσο είνε βγαλμένο από τό ξεχειλισμένο από πικρία ποτήρι της πληγωμένης του ψυχής. Τ' αγαπημένο του παιδί γάθης, ό Ντιέγκο Μαγκανέλλα, πού φέρνει και τον τίτλο τό βιβλίο.

Στό τελευταίο του αυτό έργο ό Ντ' Άμπρα δέν είναι πιά ό συγγραφέας δημιουργός της συζήτησης. Δέν προσπαθεί καθόλου, γράφει γιά νά ξεσπάσει αυτός ό ίδιος σε θρήνο, γιά την ίδια ψυχική του άνακούφιση. Γράφει αυθόρητα στις σελίδες του βιβλίου του: Ντιέγκο Μαγκανέλλα ύποπρόξενος της Α. Μεγαλειότητος περισυλλέγει και συγκεντρώνει μέ στοργή τις σκόρπιες

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΠΑΡΕΝΣΕΙΣ

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΜΑΣ ΘΕΑΤΡΟ

Τό Έθνικό Θέατρο έκανε έναρξη των παραστάσεών του. Δέν σκοπεύουμε, φυσικά, μέ τό σημειώμα μας αυτό, τό άρχετα σύντομο άλλοσθε, νά κριτικάρουμε την πρώτη προσπάθειά του. Όπως και στο μανιφέστο γιά την έκδοση του περιοδικού έχει τοση ή σημερινός πολιτισμός μας δέν παρουσιάζει καμμιά θετική αξία, τίποτε τό άξιολογικό και τίσιμο. Τα θεμέλια κλονίζονται. Τα πάντα πνευστιογν και καταρρέουν. Και τό Έθνικό Θέατρο, συνεπώς, δέν μπορεί, δέν σκέεται μέσα στα πλαίσια της τωρινής έποχής μας. Είναι ένας θεομός χρωκοπημένος, πού παρασύρεται μέ τή σειρά του, όπως ένα ξυλόρμενο κάρabi, άπ' τον όρημητικό ρου της μεταπολεμικής κοινωνίας.

Στην Ελλάδα όμως πού ή θεατρική κίνηση είναι, τον τελευταίο καιρό, άπόλυτα έξασθενημένη και άναμική, ή ύποψη πλέον Έθνικού Θεάτρου επεβάλλετο, έστω και άν έπρόκειτο νά τό δεχθούμε σαν κάποιον άναγκαίο κακό. Το έλαφρό μουσικό θέατρο, ή γύμνια και ή βωμολοχία, ή Ριρίτα και ή Ματωράγκα, πού ελυμνίνοντο την δραση και την άποή μας, έπρεπε νά ύποχωρησουν, νά έξασσινιοθούν, άφίνοντας στην κοινότητα έκείνες τουλάχιστο τις θεατρικές έπιδείξεις, πού τήρουν άληθινά και άνυψώνουν την αισθητική μας αντίληψη. Εύτυχώς ότι ή ίδρυση του Έθνικού Θεάτρου και ή άναγγελία της έναρξης των παραστάσεων του θιάσου Μαριέτα—Κυβέλης, είναι άρχετα τίσιμη έλιπίδα γιά ένα μέλλον θ'αρκικό μέ όριους κατευθύνσεις, πού δέν θά όδηγογν βέβαια στην πλείρια άποσάρθρωση και άποτελμάτωση.

Ποιν κλείσουμε τό πρόχαρο σ' ό σημειώμα μας, θ' αραδιάσουμε δυό λόγια άκόμα γιά την πρώτη παράσταση της Έθνικής μας Σκηνής: Η έκλογή λοιπόν του «Αγαμέμνωνος» του Αίσχύλου ως άρχης του φετινού σεπερ-

δω και και άναμνήσεις από τή βραχύχρονη ζωή του αγαπημένου του παιδιού. Με τάματα θλιμμένα από τό άδιάκοπο κλάμμα, παγαμιαίεται μέ τόση λεπτότητα και εύλάβεια—μπορεί νά πει κανείς—τό θέμα του, ώστε θάλεγε, πώς ολοκληρω τό έργο είναι σαν μία ίεροτελεστία. Κι αυτή ή αυθόρμητη, κ' άπροσοποίητη έκφραση της θλίψης συγκαίνι πολύ περισσότερο τον άναγνώστη, άπ' ότι προηγούμενο του συγγραφέα.

MARIETTA MINOTTOY

ΠΑΝΟΡΑΜΑ

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΣ

Δέν πρόκειται με τὰ λίγα αὐτὰ λόγια νὰ ἐπαναλάβουμε ὅσα γράψαμε στὴν ἀγγελία τῆς ἐκδόσεως μας γιὰ τὶς κατευθύνσεις καὶ τὸ περιεχόμενο τοῦ «Δελτίου Κριτικῆς». Ἐκεῖνο πού θέλωμε νὰ τονίσουμε καὶ πάλι εἶναι πὸς ἔξω ἀπὸ κάθε δογματικότητα θὰ θελήσουμε νὰ βοηθήσουμε στὴ συστηματοποίηση τῆς κριτικῆς ἐρευνᾶς ὄλων τῶν προσλήματων τῆς Τέχνης, ἀδιάφορο μὲ ποῖα μορφή ἐκδηλώνεται. Βέβαια πὸς ἢ προσπάθεια αὐτὴ δὲν παρουσιάζει καθόλου εἰκόλες τὶς προσηυθέσεις τῆς πραγματοποίησός της, σ' ἕναν τόπο ὅπου ἡ κριτικὴ ἀσκήθηκε, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀπὸ ἀνθρώπους χωρὶς ἀποστολήγρια καὶ γενικότερη ἀντικειμενικὴ παρατήρηση. Στὴν κριτικὴ ἐπιδράσανε ὡς τώρα μιὰ στενὸκαρδὴ καὶ

ἀποκλειστικὴ ἀντίληψη, καθαρὴ ἀπόρροια ὀρισμένων θεωρητικῶν ἀρχῶν, πού μιὰ καὶ τὶς χώνεψαν κάποτε οἱ κριτικοί μας δὲν φρόντισαν νὰ τὶς προσεγγίσουν στὴν ἐξέλιξη πού ὑφίστανται οἱ ἰδέες μετὰ τὸ ἀλλαγμὰ τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν. Ἡ κριτικὴ εἶναι κυρίως λειτουργία κοινωνικὴ. Ἐξυπηρετεῖ τὸ κοινὸ, τὸ καθοδηγεῖ, φτιάχνει τὰ γούστα του πού κάποτε παραστρατίζον. Δὲν ἐνδιασέεται γιὰ τὸ συγγραφέα, πού μιὰ κ' ἔδωσε τὸ ἔργο του στὴ δημοσιότητα ἔχει ἐκπληρώσει πιά τὸν προορισμὸ του καὶ τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ διορθώσῃ τὰ σφάλματα. Στὸν τόπο μας συμβαίνει πάντοτε — ἐκτὸς ἀπὸ τὴ φωτεινὴ ἑξαίρεση ἑνὸς κριτικοῦ — τὸ ἀντίθετο. Μὰς ἐνδιαφέρει τὸ ἄτομο τοῦ συγγραφέα, γι' αὐτὸ παίρνουμε προστατευτικὸ καὶ συμβουλευτικὸ ἔφος καὶ θέλωμε ἀπὸ τὸ ἀπόθεμα τῆς πανσοφίας μας νὰ τοῦ χωρίσουμε τὶς συνταγὰς νὰ γίνῃ μεγάλος. Οἱ προσωπικὲς συμπάθειες ἢ ἀντιπάθειες, τὰ μικροσυμφέροντα τῶν διαφόρων ἐκδοτικῶν οἰκῶν, ἢ ἀκρατὴ ἐγωπάθεια — χαρακτηριστικὸ τῆς φυλῆς μας — καθορίζουν ἀπόλυτα τὸ ποῖόν καὶ τὸ ποσὸν τῆς κριτικῆς. Δὲν ξεπέρασε ποτὲ τὰ ἄνομα, δὲν ἐφώθησε ποτὲ πάνω ἀπὸ τὰ συμφέροντα καὶ τὶς ἀναπάθειες, δὲν ἐξάρθηκε σὸ ἔφος τοῦ ἀποδέκτη, δὲν ἐνδιαφερόθηκε νὰ ἐρευνῆσῃ τὶς ἐπιδράσεις τῆς Τέχνης στὴ διαμόρφωση τῶν αισθητικῶν ἀντιλήψεων τῆς μάζας, οὔτε τὴν ἐπίδραση τῶν συνθηκῶν τῆς ἐποχῆς μας στὴν καλλιτεχνικὴ δημιουργία. Καὶ ὅμως ἀπὸ μιὰ τέτοια κριτικὴ θὰ προέβη ἢ συνειδητοποίηση τῶν δεδομένων τοῦ καιροῦ μας, ἢ ἀκριβῆς στάθμισή τῶν, ἢ προσπητικὴ τῶν μέλλοντος.

Τὸ «Δελτίο Κριτικῆς» ὑπόσχεται μέσα σ' ἕνα τέτοιο πλαίσιο νὰ φορμάσῃ τὸ περιεχόμενό του. Ἄν στὴν ἀρχὴ παρατηρηθοῦν ὀρισμένους ἀσυνέπειες οὐδὲ δὲ θάναι λάθος δικό μας. Θὰ βαραινῇ ἀπόλυτα τοὺς πνευματικούς μας ἐργάτες, πού δὲν μποροῦν εὐκόλα ν' ἀλλάξουν τὶς κακὰς τοὺς συνήθειες.

ΝΕΑ ΑΠΟ ΠΑΝΤΟΥ

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΑ

— Στὴ Γερμανία ἡ ἀπόδοση τοῦ φόνου ἐπὶ τῶν δημοσίων θεαμάτων κατέθηκε κατὰ τὸ 1930 σὲ 61 ἑκατομ. μάρκα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν προηγούμενο χρόνο, ὅπου εἶχε φτάσει εἰς 75 ἑκατομ. Τὸ δὲ 1931 κατέθηκε ἀκόμη περισσότερο, πρᾶγμα πού δείχνει φανερά τὴ φοβερὴ κρίση πού μαστίζει τὴ Γερμανία.

— Σύμφωνα μετὰ τὶς πολωνικὲς στατιστικὰς, στὴ Βαρσοβία, ἡ ὁποία ἀριθμεῖ ἕνα περίπου ἑκατομμύριο κατοίκους, οἱ κινηματογράφοι σημείωσαν κατὰ τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1931, 1,032,838 θεατὰς, τὰ θέατρα 60,173, οἱ συναυλιᾶς 11,884.

διάφορα ἄλλα καλλιτεχνικὰ θεάματα 23,023.

— Στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες, τοὺς πρώτους ἔννιά μῆνες τοῦ 1931 προσεβλήθησαν 92 ξένα φιλμ, τὰ περισσότερα τῶν ὁποίων εὐρωπαϊκῆς παραγωγῆς, ἔναντι 86 τοῦ 1930.

— Κατὰ τὸ 1931 ἡ γαλιωνέζικη κινηματογραφικὴ βιομηχανία παρήγαγε ὡς 700 φιλμ διαφόρου περιεχομένου.

— Ὁ γνωστός Ἄγγλος συγγραφεὺς Γ. Οὔελες δημοσιεύει σὸν κινηματογραφικὸ περιοδικὸ τῆς Νέας Ὑόρκης «Motion Picture Herald» περιοποῦδατο ἀρθρο γιὰ τὸν ὀμιλοῦντα κινηματογράφο. Ὁ Οὔελες φρονεῖ, ὅτι τὸ ὀμιλοῦν φιλμ θὰ γεωωκοπήσῃ, θὰ ἐπικρατήσῃ δὲ τελειωτικὰ μόνον ἡ ἡχητικὴ ταινία.

— Ὁ Εὐγένιος Ὁ Νήλ, ὁ περίφημος Ἀμερικανὸς πρωτοπόρος θεατρικὸς συγγραφεὺς, ἀρνήθηκε νὰ παραχωρήσῃ σὲ μιὰ μεγάλη κινηματογραφικὴ εἰσαίρεια ἕνα του τελευταῖο ἔργο, γιατί, ὅπως ἐδήλωσε, δὲν τοῦ ἐνέπνεε καμμιὰ ἐμπιστοσύνη τὸ ὄνομα τοῦ σκηνοθέτη.

— Ὁ Ἀμερικανὸς ρεζισὸρ τοῦ «Τίποτε νεώτερο ἀπὸ τὸ Δυτικὸ μέτωπο» Λέοντις Μίλεστον, ἐμιμήθη ὑπὸ τῆς κινηματογραφικῆς ἀκαδημίας τοῦ Χόλυγουντ μετὰ χρυσὸ μετάλλιο, ἐπειδὴ ἐκρίθη ἀριστοτεχνικὴ καὶ ἀνυψωτικὴ τῆς κινηματογραφικῆς τέχνης ἡ νέα του ταινία, ἡ ὁποία ἐκτυλίσσεται ὀλόκληρη μέσα σὲ δημοσιογραφικὸ περιβάλλον.

— Ὁ Γερμανὸς σκηνοθέτης Ζοζέφ φὸν Σεζνμπουργκ, δημοσίευσε εἰς ἀμερικανικὸν περιοδικὸ μιὰ σειράν ἀρθρων, γιὰ τὴν Τέχνην τοῦ κινηματογράφου. Μεταξὺ ἄλλων παρατηρεῖ ὅτι τὸ φιλμ ἐξαστάκιζε σχεδὸν τελείως τὸ θέατρο, γιατί ἀποτελεῖ τὸ ἀναγκαῖο ἐντρίφρημα τῆς μεταπολεμικῆς κοινωνίας.

ΜΟΥΣΙΚΑ

— Ὁ Σαλιάνιν θὰ παῖξῃ στὸν ὀμιλοῦντα κινηματογράφο. Τὸ σενάριο ἐγράφῃ ὑπὸ τοῦ Σαρλό.

— Ἐνα ἔργον πού ἀνεβιβάσθη πρὸς ἡμερῶν στὴν περίφημη «Σκάλα» τοῦ Μιλάνου μετὰ ἐλαφρὰ μουσικὴ (ἔγινε ἐπίδειξη τζαζ - μπάντ), προκαλεῖ ζωνεῖς συζητήσεις μετὰ τῶν εἰδικῶν κριτικῶν τοῦ Ἰταλικοῦ τύπου.

— Ὁ Ριχάρδος Τάουμπερ ἐμφανίζεται ἐκ νέου εἰς ὀμιλοῦντα φιλμ.

— Ἡ ὄπερα τῆς Βιέννης ἐκλεισε τὶς θύρας τῆς προσωρινῶς, λόγω σοβαρῶν οικονομικῶν δυσχερειῶν.

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

— Ὅλοι οἱ Γάλλοι θεατρικοὶ ἐπιχειρηματίες ἀπειλοῦν ν' ἀπεργήσουν κλείοντας τὰ θεατρά τους, ἂν δὲν μειωθῇ ὁ φόρος δημοσίων θεαμάτων.

— Ὁ Αἰμίλιος Γιάννινγς ἀνέβηκε καὶ πάλι σὸ θέατρο.

τορίου τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου, δὲν ἦταν διόλου παράλογη κ' ἄστοχη. Κι' αὐτὸ γιατί δὲν εἶναι εἰς ἕνα ἢ ἀγνοήσουμε, οἱ σύγχρονοι Ἕλληνες, τὰ ἀρχαῖα γλαφυρὰ θεατρικὰ δημιουργήματα, ἔστω καὶ ἂν ἡ τραγωδία αὐτὴ τοῦ Αἰσχύλου εἶναι καθόλου γιὰ τὸν σημερινὸν θεατὴν, πού δὲν ἀντιλαμβάνεται τὸν ρυθμὸ τῆς καὶ τὴν ἀπὸ τῶν θεσπῶν ἐξάρτησή της. Ἐπειτα καὶ ἡ παράσταση γενικά, πρὸ ὅλα τὰ σημαντικὰ ἐλαττώματά της, μὲς ἰκανοποίησε. Μειονεκτήματα: Κακὴ ντιζιὸν τῶν ἡθοποιῶν. Ἀσκόπη ἐπίδειξη τῶν φωτοτιτικῶν μέσων καὶ δυνατοτήτων. Ἀτεχνὸ μακιγιάρισμα. Σημνογραφίαι λιτές ἀνάρμοστες γιὰ εἰκονισμὸ ἀνακτορικῶν προστυλιῶν κ. ἄ. Πλεονεκτήματα: Ὁ χορὸς, πού γιὰ πρώτη φορὰ σ' ἑλληνικὴ σκηνὴ παίρνει ζωὴ καὶ δαῖση τονώνοντας τὴν ὄλη ὀντότητα τοῦ ἔργου. Δὲν διαοιρεῖται στὸ δύο πετροπαράδοτα ἡμιχόρια, ὀλλὰ συμφυρμένος κινεῖται ἀρμονικά, ἢ ὀρνεῖται ὑποβλητικὰ καὶ ρυθμικά. Ἡ μουσικὴ ὑπόκρουση, μεσθὴ ὀδρῶν καὶ ζατανικτικῶν μοτιβῶν. Οἱ κομπάρσοι, μελετημένοι κ' ὀχι πρόχειροι στὶς χειρονομίες καὶ στὴν ἐμφάνισή τους κ. ἄ.

Πάντως μετὰ τὸ Ἐθνικὸ θέατρο, σκοπεύουμε ν' ἀσοληθοῦμε σ' ἄλλα τεύχη πιδ πλατεῖα, γιατί φανταζόμαστε πὸς ἡ ἰδρυσιὸν του δὲν πρέπει νὰ περάσῃ διόλου ἀσολοῖσθη, ἀφοῦ θ' ἀποτελέσῃ ἕνα ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους σταθμούς ἴσως τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς.

ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΑΓΓΛΙΚΟΥ

— Ο Θεατρικός συγγραφέας της «*Ιερής Φλόγας*» Σόμερσετ Μόργκαν, ένα από τα καλύτερα δημιουργικά ταλέντα των νεωτέρων αγγλικών γραμμάτων, δημοσιεύει στην κυριακάτικη έκδοση των «*Times*» του Λονδίνου ένα περιστασιακό, ελληθινό, άρθρο, για την τεχνική του συγγρόνου Θεάτρου. Ο Μόργκαν φρονεί ότι η σκηνοθεσία στο σημερινό θέατρο, μαζί με την αξία του ανασταθασμένου έργου, παίζει τον σπουδαιότερο ρόλο, κάθε άλλο δηλαδή παρά όπως άλλοτε εγίνετο. «*Ο κόσμος τώρα*», γράφει, «*υστερα από την πρόοδο της τέχνης του κινηματογράφου, δεν ανέχεται να παρακολουθή πά θεατρικά έργα με πενιχρή σκηνηκή αναβίβαση*». Γι' αυτό, τονίζει, «*και ο Μάξ Ράιχαρτ, που σκοπεύει ν' άπλουστεύσει τα τεχνικά μέσα του θεάτρου, θα συναντήσει παντού άποτυχία κι αντίδραση*».

— Ο θάνατος του Έντγκαρ Ουάλλας (Ντέκτεροντ 1857 — Χόλλυγουντ 1932), επροκάλεσε σ' όλο τον αγγλικό τύπο τη δημοσίευση κριτικών μελετών, όσον άφορα τó έργο του. Γενικά όλοι οι κριτικοί του υποστηρίζουν ότι αυτός κυρίως διεμόρφωσε τó άστυνομικό μυθιστόρημα κι ότi άκόμα αυτός τó άνήγαγε σέ άληθινό ύψος.

— Η άγγλική έφημερίς «*Daily Herald*», δημοσιεύει μίαν έμπεριστατωμένη και έξονυχιστική έρευνα για την σύγχρονη άγγλική ποίηση. «*Πράγματι*», γράφει, «*ή σημερινή μας ποιητική παραγωγή δεν παρουσιάζεται με αξιόλογες άποιτήσεις, όπως ή παλαιότερα, της Έλισσαβετικής, π.χ., περιόδου (Σέλλει, Κήτς, Ουόντσοουορθ κ. ά.)*». Ίσως νά έχη έπίδρασει, συνεχίζει, «*έπί των πτήσεων της φαντασίας των νέων ποιητών μας, ό σημερινός πεζός και ρεαλιστικός ρυθμός της ζωής*». Παρατηρεί κατόπιν ότι καινούρια σοβαρά ποιητικά ταλέντα δεν φαίνεται νά υπάρχουν, άναφέρει μόνο με σεβασμό τó όνομα του γνωστού μας νεκρού ποιητού Ρούμπερτ Μπρούκ.

ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ

— Τó Κυριακάτικο παράρτημα (*Der Welt spiegel*) της «*Berliner Tageblatt*» της 6 Μαρτίου, είναι αφιερωμένο ολόκληρο στην εκατονταετηρίδα του Γκαίτε. Η όλη έπιμέλεια τού τεύχους, πού τó στολίζουν πολλές εικόνες και σχεδιάσματα τού μεγάλου ποιητού, καθώς και φωτογραφίες από τις καλύτερες σκηνές των θεατρικών του έργων, άνετέθη στον καθηγητή Μάξ Σλέφοκτ.

Αυτός είχε την καλή ιδέα νά ζητήσει τη γνώμη για τόν Γκαίτε όλων των πρεσβευτών πού εδρίσκονται στο Βερολίνο και πώς άκόμα τόν κρίνουν οι διανοούμενοι της χώρας τού καθ' ένός.

Στις άπαντήσεις συμπεριλαμβάνεται και ένα άρθροκι τού δικού μας πρεσβευτού Γ. Πολίτη, ό όποιος, έκτός άπό τ' άλλα πού γράφει, τονίζει και τó πόσο είναι γνωστό τó έργο τού Γκαίτε στην Ελλάδα, έστω κι άπό μεταφράσεις. Μερικές όμως άπ' αυτές, σημειώνει, είναι πραγματικά υποδειγματικές, όπως ή μετάφραση τού «*Φάουστ*» άπ' τόν Χατζόπουλο.

Αυό ώραία λόγια άραδιάζει και ό Γερμανός ύπουργός της Παιδείας, έπίσης κι ό Δρ. Λυγκάου, ό Ντόνατ, για τόν καλλιτέχνη και συλλέκτη, ό Έγκελ: για τη σκηνοθεσία των έργων τού Γκαίτε μέσα στα 100 χρόνια και άλλοι.

— Έπ' εύκαιρία των έσορτών για την εκατονταετηρίδα τού Γκαίτε, έξεδόθη, μ' έπιμέλεια τού Δρ. Petsch, νέα συλλογή των άπάντων του, άποτελουμένη άπό 18 πολυτελείς τόμους.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ

— Στην «*Πρωία*» Άθηνών δημοσιεύονται κριτικά άρθρα τού κ. Φώτου Πολίτη. Στην ίδια έφημερίδα χρονογραφήματα τού Απομάχου και έπιφυλλίδες της κ. Σ. Σπανούδη και Ν. Καρβούνη.

— Στην «*Πολιτεία*» Άθηνών χρονογραφήματα τού κ. Νιρβάνα και κριτικές μελέτες τού κ. Κώστα Δημαρά.

— Στο «*Έθνος*» Άθηνών καταχωρούνται τακτικά τα πνευματώδη χρονογραφήματα τού κ. Μωραϊτίνη και τού παλαιού δημοσιογράφου Χ.

— Στην «*Βραδυνή*» Άθηνών έπιφυλλίδες των κ.κ. Τάκη Μπάρα και Ν. Λαϊδης.

— Στη «*Μακεδονία*» Θεσσαλονίκης καταχωρείται ενδιαφέρουσα πολιτική άρθρογραφία.

— Έπίσης και στη «*Λαϊκή Φωνή*» Βόλου.

— Η «*Αναγέννηση*» Τρικάλων δημοσιεύει ποιήματα τού κ. Ν. Παππά

— Ο «*Ταχυδρόμος*» Αλεξανδρείας καταχωρεί χρονογραφικά χρονογραφήματα τού συνεργάτου του Άριστό (Άγ. Άριστοκλή).

— Στην «*Αλήθεια*» Λεμεσού δημοσιεύονται κριτικά άρθρα τού κ. Γιώργου Ταλιαδώρου.

— Στην «*Έλευθερία*» Λευκωσίας χρονογραφήματα τού συνεργάτου της Όδ. Έδρυβιάδη.

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ — Δεκαπενθήμερο λογοτεχνικό περιοδικό. Διευθύντης Γρ. Ξενόπουλος.

ΕΡΓΑΣΙΑ — Έβδομαδιαία πολιτική επιθεώρησης. Διευθ. Άν. Νικολόπουλος.

ΑΝΟΡΘΩΣΙΣ — Έβδομαδιαία πολιτική επιθεώρησης. Διευθ. Θ. Παπαμανώλης.

ΙΟΝΙΟΣ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ — Μηνιαίο λογοτεχνικό περιοδικό. Διευθ. Μαγ. Μινώτου.

ΚΥΚΛΟΣ — Μηνιαία έκδοση. Διευθ. Άπ. Μελαχροινός.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ — Μηνιαία έκδοσις. Διευθ. Γωσήφ Παπαδόπουλος.

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΑΣΤΗΡ Δεκαπενθήμερος κινηματογραφική επιθεώρησης. Διευθ. Ηρ. Οικονόμου.

ΣΙΝΕΜΑ — Δεκαπενθήμερο κινηματογραφικό περιοδικό. Διευθ. Ηλ. Παρασκευάς.

"MONDE,"

Grand hebdomadaire littéraire, artistique, économique et social

Directeur:
HENRI BARBUSSE
50, Rue Etienne — Marsel
Paris

"LES NOUVELLES LITTÉRAIRES,"

Hebdomadaire d'information, de critique et de bibliographie.

Directeur :
MAURICE MARTIN
DU GARD
146, Rue Monmartre (2e)
Paris

“ΕΥΡΟΠΕ,”

REVUE MENSUELLE

Directeur: Albert Cremieux

Redaction en chef:

Jeian Guéhenno, Dominique Braga

Adresse:

7, Place St. Sulpice, Paris

“HEBDO - FILM”

Revue independante et impartiale de la
Production Cinématographique

Administration—Rédaction

23, Bd Bonne—Nouvelle—Paris.

Directeur:

André de Reusse

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ
ΣΕΡΙΓΓΑ
ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 6
ΣΤΟΑ
ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ 21-754
Παρά τις ελθούσες Τυπογραφειακάς εφευρέσεις

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΑΣΤΗΡ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΗΡ. Β. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΦΕΙΔΙΟΥ 11 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛΕΦ. 1-56

Α. ΠΡΟΜΠΟΝΑΣ

ΙΑΤΡΟΣ - ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟΣ

ΓΕΡΑΝΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (ΓΩΝΙΑ)

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΚΟΜΒΙΩΝ ΦΙΛΙΣΣΕΝΙΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ "ΠΑΝΤΕΛΚΗ"

ΤΟ ΜΟΝΟΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

21, ΟΔΟΣ ΠΙΝΔΑΡΟΥ - ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΤΑΚΗΣ ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ